

Vilniaus universitetas
Filosofijos fakultetas
Sociologijos katedra

Martyna Kudelė

Sociologijos studijų programa
Magistro darbas

**Besikeičianti kaimynystė miestuose: kaimyniniai ryšiai ir jų poveikis
asmens gerovei**

**Changing Neighbourhood in Cities: Neighbourhood Relations and its Influence
on Personal Well-Being**

Darbo vadovas: prof. dr. B. Gruževskis

Vilnius
2021

TURINYS

SANTRAUKA.....	3
SUMMARY.....	4
ĮVADAS	5
1. RYŠIO TARP KAIMYNYSTĖS IR ASMENS GEROVĖS PAIEŠKA.....	8
1.1. Asmens gerovė ir laimė	8
1.2. Asmens gerovės ir laimės lygių matavimas	10
1.3. Gyventojai gyvenantys kartu – bendruomenė, bendrija, kaimynystė ir kaimynija	14
1.4. Socialinės aplinkos ir kaimynystės įtaka asmens gerovei ir laimei.....	19
2. URBANIZACIJOS DINAMIKA IR ASMENS GEROVĖ MIESTUOSE	22
2.1. Urbanizacijos pokyčiai pasaulyje ir Lietuvoje	22
2.2. Kaimynystės miestuose dinamika	24
2.3. Urbanizacijos apraiškos Vilniuje.....	25
2.4. Asmens gerovė Lietuvoje	26
2.5. Bendruomeninių ryšių kūrimas ir stiprinimas Vilniaus mieste	28
3. KAIMYNINIŲ RYŠIŲ IR JŲ POVEIKIO ŽMONIŲ GEROVEI VILNIAUS MIESTE EMPIRINIS TYRIMAS	32
3.1. Tyrimo metodika	32
3.2. Kiekybinės tyrimo dalies rezultatai	35
3.3. Kokybinės tyrimo dalies rezultatai	41
4. PRIVAČIŲ FACEBOOK GRUPIŲ, SKIRTŲ GYVENTOJAMS EMPIRINIS TYRIMAS	44
4.1. Tyrimo metodika	44
4.2. Tyrimo rezultatai	46
IŠVADOS	50
LITERATŪRA	52
PRIEDAI	56
1 priedas.....	56
2 priedas.....	62
3 priedas.....	63

SANTRAUKA

Besikeičianti kaimynystė miestuose: kaimyniniai ryšiai ir jų poveikis asmens gerovei

Magistro darbo tikslas – atskleisti kaimyninių ryšių svarbą miestuose ir jų įtaką asmens gerovei. Lietuvoje tyrimų, kuriuose būtų tiriama kaimyninių ryšių ir bendruomenės įtaka asmens gerovei, labai trūksta, todėl šiame darbe remiantis trijų dalių kompleksiniu Vilniaus miesto gyventojų tyrimu analizuojami Vilniaus miesto kaimynystėse ir joms skirtose Facebook socialinėse grupėse susiklostę socialiniai ryšiai ir jų dinamika, kaimyninių santykių svarba ir jų poveikis asmens gerovei ir laimei.

Pirmoje darbo dalyje išsamiai pristatomos darbai svarbios sąvokos ir jų skirtumai: asmens gerovė ir jos elementai, bendruomenė ir kaimynystė. Pristatomi ir palyginami įvairūs asmens gerovės ir laimės tyrimai. Taip pat aptariami aktualūs tyrimai, pagrindžiantys darbo tezę – kad stiprūs kaimyniniai ryšiai miestuose teigiamai veikia asmens gerovę. Antroje darbo dalyje, siekiant pademonstruoti darbo aktualumą ir svarbą, atskleidžiama urbanizacijos dinamika pasaulyje ir Lietuvoje bei kaimyninių ryšių pokyčiai miestuose, susipažindinama su bendruomeninių ryšių kūrimo ir stiprinimo iniciatyvomis Vilniaus mieste. Darbe teigiama, kad stipri ir palanki socialinė aplinka ne tik kelia asmens gerovę, padeda sušvelninti įvairių nelaimių ir gyvenimo iššūkių poveikį, bet ir pagerina gerovės lygio pasiskirstymą visuomenėje.

Trečiojoje darbo dalyje pristatoma trijų dalių kompleksinio tyrimo, kuriuo buvo siekiama atskleisti kaimyninių ryšių įtaką asmens gerovei, metodika ir rezultatai. Remiantis tyrimo rezultatais buvo patvirtinta darbo hipotezė ir įrodytas ryšys tarp bendravimo su kaimynais ir aukštesnio asmens gyvenimo vertinimo. Taip pat atskleista kaimyninių santykių miestuose svarba ir geros kaimynystės charakteristikos. Atrastas naujas kaimynystę tirti padedantis informacinis laukas – privačios grupės Facebook socialiniame tinkle, kurios suteikia papildomų informacinės sklaidos, bendravimo ir santykių kaimynystėje pažinimo galimybių.

SUMMARY

Changing Neighbourhood in Cities: Neighbourhood Relations and its Influence on Personal Well-Being

The aim of this master's thesis is to explore the importance of neighbourhood relations in cities and its effects on personal well-being. There are few studies focusing on how community affects personal well-being in Lithuania. This thesis explores the social relations in Vilnius neighborhoods and Facebook groups dedicated to those neighborhoods, the dynamics of these relations as well as the effects of neighborhood relations on personal well-being and happiness using a three-part combined study of Vilnius residents.

In the first part the author presents the core concepts and their differences – personal well being and its elements, community and neighbourhood. Also a number of studies focusing on personal well-being and happiness are presented. Finally, studies supporting the thesis of this work, that strong neighbourhood relations in cities positively affect personal well-being, are discussed. The second part of the thesis aims to show the relevance and importance of this work by exploring the dynamics of urbanisation in the world and in Lithuania specifically as well as changes to relations that happen in city neighbourhoods. It also looks into initiatives aimed at creating strengthening community relations in Vilnius. This thesis claims that strong and positive social environment not only improves personal well-being and provides a damping effect when facing various difficulties and challenges, but also makes the distribution of happiness in society more even.

The third part presents the methodology and results of a three-part combined study which aims to reveal the effects of neighbourhood relations on personal well-being. Based on the results of the study the main hypothesis of this work is demonstrated and the relationship between good neighbourhood relations and higher evaluation of the respondents life is shown. It also reveals the importance of both positive neighbourhood characteristics and neighbourhood relations in cities. A new information source that helps research neighbourhoods by providing a better understanding of the communications and relations of neighbourhoods as well as helping information spread is discovered – private groups on Facebook social network.

ĮVADAS

Nors dabartinėje literatūroje kaimynystės terminas vis dažniau vadinamas urbanistiniu konstruktu (Jenks and Dempsey 2007), kaimyniniai santykiai dažniau siejami su kaimo bendruomenėmis, kurias be artimų kaimyninių ryšių net sunku įsivaizduoti. Kaimyninėse bendruomenėse bendravimas su kaimynais yra kasdieninė praktika, paremta tarpusavio pagalbos, pagarbos ir draugystės principais, padedanti visiems kartu kurti geresnį gyvenimą. Nuo seno sklendo posakis, kad „geras kaimynas geriau už giminę“ ir kaimo vietovėse kaimynai išties vertinami, tačiau kaip yra mieste?

Augantis mobilumas ir individualizmas keičia žmonių tarpusavio bendravimą, miesto gyventojų santykiai dėl susilpnėjusių bei nutolusių ryšių ir besikeičiančio jų pobūdžio rečiau vadinami kaimyniniais. Kaimo gyvenime kaimynus jungė panašus gyvenimo būdas, bendros teritorijos – ūkiai, vandens telkiniai ir ganyklos, kuriomis reikėjo rūpintis. Mieste, tuo tarpu, bendros teritorijos sumažėjo iki bendrų daugiabučių kiemų, kuriais dažniausiai pasirūpina namų administratorius, beveik nebelieka bendrų atsakomybių ir bendrų interesų, kurie kartu gyvenančius jungdavo ankščiau. Miestuose žmonės gyvena patogiau, tiek kasdieniai produktai ar paslaugos, tiek darbo ir pramogų vietos prieinamos lengviau, tam įprastai nereikia aplinkinių pagalbos ar kompanijos, miesto gyventojai tampa vis savarankiškesni ir mažiau vieni nuo kitų priklausomi, draugiškus santykius keičia nauda grįstas bendravimas. Augant gyventojų užimtumui, mažėja poreikis bendrauti, neberandama laiko trumpiems pokalbiams, domėjimuisi bendruomeniniu gyvenimu, siekiant taikiai ir netrukdomai kartu gyventi renkamasi mandagaus abejingumo bendravimo forma (Kouvo and Haverinen 2017), o ir dėl išaugusio savarankiškumo nebėra tokio poreikio – būvimas bendruomenės dalimi nebeduoda tokios apčiuopiamos naudos kaip gyvenant kaimo bendruomenėse.

Jau 2020 metais daugiau nei pusė planetos gyventojų gyveno miestuose ir numatoma, kad ateityje ši dalis tik dar labiau augs. Nuolat augant gyventojų skaičiui, miestai tampa ne tik ekonominio augimo „šaltiniais“, bet ir socialinių problemų „židiniai“. Tarp jų: augantis socialinis susvetimėjimas, socialinė atskirtis ir izoliacija, nors gyvenama arčiau vienas kito, jaučiamasi kaip niekad vienišais. Nors gyvenama tankiau, turima daugiau kaimynų, su aplinkiniais bendraujama mažai, pasitaiko, kad nežinomi kaimynų vardai ar kas iš vis šalia gyvena, prireikus pagalbos nežinoma į ką kreiptis. Pastebimas ir žmonių gyvenančių po vieną skaičiaus augimas, šią gyventojų grupę sudaro ne tik vyresni, dėl artimųjų netekties vienišais likę senjorai, bet ir jaunesni gyventojai, kurie ne tik dėl įvairių gyvenimo aplinkybių bet ir dėl asmeninių pasirinkimų gyvena vieni. Augant gyventojų, gyvenančių po vieną skaičiui auga ir vis didėjančios socialinės izoliacijos grėsmė, kyla pavojus, kad vis didesnė visuomenės dalis neįsilies į bendruomenės gyvenimą.

Stebint tokius pokyčius miestuose kyla klausimas ar kaimynystė miestuose praranda savo reikšmę ir ar iš tikrųjų artimų bendruomeninių ryšių miesto gyventojams nebereikia? Aktyvėjant gyvenimui miestuose, po truputį atsiranda tyrimų, kurie ne tik analizuoja įvairius miesto gyvenimo aspektus, bet ir skiria didelį dėmesį miesto gyventojų gerovei ir patiriamam laimės lygiui. Tokių tyrimų pagalba stengiamasi išsiaiškinti kas ir kaip veikia miestiečių gerovę bei atrasti būdus kaip galima būtų ją pakelti. Vis dažniau tokiais tyrimais įrodoma socialinių ryšių svarba ir teigiama įtaka asmens gerovei, gyvenimo kokybei ir laimei (Diener 2013, Wilson et al. 2004, Cramm et al. 2012, Kim and Lee 2018). Kadangi asmens gerovės, laimės ir gyvenimo kokybės sąvokos dažnai tapatinamos, darbe nagrinėjami ir pateikiami skirtingi šių sąvokų aspektai bei jų palyginimas.

Nors mokslinėje literatūroje nemažai tyrinėta Lietuvos kaimų bendruomenių tema, tačiau miesto gyventojų ir bendruomenių tyrimų vis dar labai trūksta. Šiuo darbu planuojama susipažinti su kaimyniniais ryšiais Lietuvos sostinėje Vilniuje, palyginti atskiras seniūnijas bei naudojant trijų dalių kompleksinį tyrimą panagrinėti galimas skirtumų priežastis ir išsiaiškinti ar santykiai su kaimynais ir glaudi vietinė bendruomenė išties teigiamai veikia miesto gyventojų asmens gerovę.

Darbo tezė: Stiprūs kaimyniniai ryšiai miestuose teigiamai veikia asmens gerovę.

Tyrimo tikslas: atskleisti kaimyninių ryšių svarbą miestuose ir jų įtaką asmens gerovei.

Uždaviniai: Šiame darbe analizuojant miesto gyventojų dinamika ir su ja susijusius pokyčius, siekiama atskleisti kaimyninių ryšių svarbą ir jų įtaką asmens gerovei ir laimei, keliami šie uždaviniai:

- atskleisti kaimyninių ryšių miestuose pobūdį ir svarbą;
- atskleisti ar ir kaip kaimynystėje susiklostę socialiniai ryšiai veikia gyventojų gerovę ir laimę;
- atskleisti kokie kaimyninių santykių aspektai miesto gyventojams yra svarbūs;
- atskleisti kokios kasdieninio gyvenimo praktikos stiprina kaimynystės ryšius ir galima juos pagerinti?;
- atskleisti miesto gyventojų bendravimo privačiose socialinio tinklo Facebook gyventojų grupėse ypatumus;

Darbo struktūra: Teorinėje darbo dalyje detalios aptariamos ir išanalizuojamos darbo temai ir problematikai aktualios sąvokos: asmens gerovė ir ją papildantys elementai (laimė ir gyvenimo kokybė) bei tam įtaką darantys veiksniai, bendruomenė ir kaimynystė bei mieste gyvenančių žmonių santykiai. Aptariami ir palyginami asmens gerovės ir laimės matavimo metodai bei pateikiama darbu aktuali statistinė informacija: gyventojų pasiskirstymas miestuose ir kaimuose, laimės ir asmens gerovės lygis pasaulyje. Taip pat apžvelgiami darbu aktualūs kaimyninių ir bendruomeninių santykių

tema atlikti tyrimai. Aptariamos Vilniaus mieste vykdytos, vykdomos ir planuojamos bendruomeninių ryšių stiprinimo iniciatyvos. Empirinėje darbo dalyje pristatomi atliktų tyrimų metodai ir rezultatai. Atliekant tyrimus buvo naudoti kiekybinės gyventojų apklausos, keturių seniūnijų atstovų interviu ir kiekybinės privačių Facebook grupių turinio analizės metodai. Darbas baigiamas išvadomis. Pridedamas literatūros sąrašas ir priedai: du empirinio kaimyninių ryšių ir jo poveikio žmonių gerovei Vilniaus mieste tyrimo klausimynai ir privačių Facebook grupių, skirtų gyventojams, empirinio tyrimo rezultatų suvestinė.

1. RYŠIO TARP KAIMYNYSTĖS IR ASMENS GEROVĖS PAIEŠKA

1.1. Asmens gerovė ir laimė

Tiek mokslinėje literatūroje, tiek įvairiuose tyrimuose neretai persipina laimės, subjektyvios gerovės, gyvenimo kokybės ir pasitenkinimo gyvenimu sąvokos, jos tapatinamos arba naudojamos sinonimiškai, asmens gerovės ar pasitenkinimo gyvenimu tyrimai tampa laimės tyrimais ir atvirkščiai. Viena iš pagrindinių to priežasčių yra platus šių sąvokų interpretavimas ir vartojimas, dėl dažno šių sąvokų tapatinimo darosi sunku išvelgti skirtumus ir taisyklingai jas vartoti.

Domėjimasis gyventojų patiriamu laimės lygiu sustiprėjo 1950 metais Pasaulinei sveikatos organizacijai skyrus daugiau dėmesio asmens gerovei ir būdams kaip matuoti ir kelti žmonių gyvenimo kokybę. Laimingų individų ir visuomenės kūrimas po truputį tapo vienu iš pozityviosios psichologijos, elgesio ekonomikos ir valstybinės politikos tikslų (Cieslik 2015, p. 423-425). Pripažinus laimės svarbą kasdieniniame gyvenime, šią sąvoką, kaip nuolatinę siekiamybę savo reikmėms greitai pritaikė ir vartotojiškoji kultūra. Tobulėjanti rinkodara sugeba vis geriau įtikinti vartotojus, kad su nauju pirkinium ateis dar didesnis laimės jausmas ir išsilaisvinimas, laimė suprantama kaip subjektyviai patiriamas geras jausmas, kartu ji tampa ir tam tikru gyvenimo sėkmės matu (Bauman 2007, p. 37-45).

Lietuvių kalbos žodyne laimės sąvoka aiškinama kaip pasitenkinimo, gerovės ir gyvenimo džiaugsmo būvis (Lietuvių kalbos žodynas). Panašiai šią sąvoką apibūdina ir Oksfordo anglų kalbos žodynas, čia laimė (angl. *happiness*) reiškia malonią būseną, kuomet yra pilnai pasitenkinama esančiomis aplinkybėmis (Oxford English Dictionary 2021). A. Goldman nagrinėdamas laimės sąvoką ir lygindamas filosofinį bei psichologinį požiūrius, prieina prie išvados, kad laimės yra emocija, jausmas (Goldman 2017, p. 2-14). G. Plepytė-Davidavičienė apibendrinama mini tris mokslininkų išskiriamus laimės lygmenis: kaip momentinė emocinė būklė; kaip viso gyvenimo apibendrinimas ir buvusių patyrimų įvertinimas; kaip gyvenimo įprasminimas ir savo potencialo realizavimas. Pirmasis lygmuo siejamas su emocijomis, džiaugsmu, malonumu ir pasitenkinimu, antrasis – su viso savo gyvenimo reflektavimu ir jo kokybės vertinimu, trečiasis – asmeniniu tobulėjimu ir savęs realizavimu (Plepytė-Davidavičienė 2020, p. 108). Taigi, laimės sąvokų aiškinime akcentuojamas pasitenkinimo jausmas ir maloni būseną.

Gerovės sąvoka suprantama ir irgi vartojama labai plačiai, todėl atrinkti vieną ir visiems tinkantį apibrėžimą taip pat sunku. Dažniausiai ši sąvoka vartojama kalbant apie žmogaus gyvenimo kokybę, pasitenkinimą įvairiais gyvenimo aspektais ir sritimis, bendrą savijautą, fizinę ir psichologinę sveikatą (Kaliatkaitė, Bulotaitė 2014, p. 9). Dėl įvairių, nuo žmogaus ir aplinkos priklausančių charakteristikų, tokių kaip asmeninės savybės ir charakterio bruožai, gyvenamoji vieta,

bendruomenė, tradicijos ir kultūra, asmens gerovė suvokiama ir patiriama subjektyviai (Diener 2013, p. 665). Dar 1984 metais E. Diener nagrinėdamas subjektyvios gerovės sąvoką išskyrė tris pagrindinius jos komponentus: pasitenkinimas gyvenimu, teigiamos ir neigiamos patirtys (Diener 1984, p. 547). Gerovė (angl. *wellbeing*) Oksfordo anglų kalbos žodyne apibrėžiama kaip tam tikra individo ar bendruomenės būseną, kuomet jaučiamasi sveiku, laimingu ar klestinčiu, tai fizinis, psichologinis ar moralinis gerbūvis (Oxford English Dictionary 2021).

The New Economics Foundation papildo gerovės sąvoką ir pabrėžia, kad ši sąvoka yra gerokai platesnė ir nėra lygi laimės sąvokai, nors laimės jausmas ir yra gerovės dalis. Į šią sąvoką įeina ir bendras asmens pasitenkinimas gyvenimu, gyvenimo prasmės ir tikslo suvokimas, galėjimas būti savarankišku ir atsakingu už save. Gerovė, tai kaip žmonės jaučiasi (apima emocijas nuo laimės iki nerimo) ir funkcionuoja (kompetencijos ir ryšio su kitais bendruomenės nariais turėjimas) tiek asmeniniame, tiek socialiniame lygmenyse ir kaip jie visą savo gyvenimą vertina (bendras pasitenkinimas gyvenimu ir jo vertinimas lyginant su geriausia galima savo gyvenimo versija). (The New Economics Foundation 2012)

Kaliatkaitė ir Bulotaitė nagrinėdamos gerovės sampratą pateikia psichologijos ir sveikatos mokslų požiūrius. Sveikatos moksluose iškeliamas pozityvus asmens funkcionavimas, tikslingas sveikatos stiprinimas ir kryptingas judėjimas link visiškos gerovės, čia svarbi ne tik fizinė sveikata, bet ir visapusiškas asmens gerovė. Pažymima, kad gerovė yra ne statinė būseną, o nuolat kintantis reiškinys bei, kad gerovės kėlimas ir stiprinimas yra paties individo atsakomybėje ir didžiaja dalimi priklauso nuo jo pastangų. Tuo tarpu per psichologinės gerovės prizmę, asmens gerovė vertinama viso gyvenimo perspektyvoje, tai ir sveikų tarpasmeninių santykių kūrimas ir palaikymas, savirealizacija, tikslo ir krypties suvokimas (Kaliatkaitė, Bulotaitė 2014, p. 12).

Gyvenimo kokybės (angl. *quality of life*) sąvoka dažnai suvokiama ir interpretuojama skirtingai ne tik įvairių mokslininkų, bet ir kultūrų bei bendruomenių, G. Janušauskaitė pastebi, kad ši sąvoka dažnai tapatinama su gerovės, laimės, bei pasitenkinimo gyvenimu sąvokomis, tačiau ir čia galima išvystyti skirtumų. Pirmiausia, gerovės sąvoka atspindi objektyvesnę gyvenimo kokybės vertinimą, kai tuo tarpu laimingo gyvenimo vertinimas yra subjektyvesnis. Neretai galima aptikti, kad gyvenimo kokybė būtent taip ir aiškinama – kaip apimanti du kintamuosius: subjektyviają ir objektyviają geroves. Gyvenimo kokybės supratimo skirtumai ir daugialypiškumas aiškinami tuo, kad skirtingose visuomenėse dėl kultūrinių ir istorinių skirtumų gyvenimo sąlygos ir joms keliami standartai buvo ir tebėra vertinami skirtingai (Janušauskaitė 2008, p. 37).

Vis daugiau dėmesio kreipiant gyvenimo kokybei daugėja su šia tema susijusių tyrimų, atsiranda naujų požiūrių kryptių ir apibrėžimų. Galima išskirti tokias gyvenimo kokybės tyrimų kryptis: su sveikata susiję tyrimai, kultūrinio konteksto įtaka, asmens vertybinių ir etinių nuostatų poveikis ir t.t. (Gruževskis, Orlova 2012, p. 8). Ilgą laiką gyvenimo kokybė buvo suvokiama kaip

materialiųjų išteklių ir gėrybių pasiskirstymas ir prieinamumas. Toks ekonominis sąvokos aiškinimas buvo tiesiogiai siejamas su tam tikrų pajamų gavimu už kurias būtų galima patenkinti bent minimalius žmogaus poreikius, tam buvo pasitelkiamos tokios dimensijos kaip namų ūkio pajamos, vienam gyventojui tenkanti bendro vidaus produkto dalis, vartojimo išlaidos ir t.t. Vėliau toks gyvenimo kokybės vertinimas dėl neįtrauktų įvairių socialinių dimensijų buvo pripažintas ribotu (Janušauskaitė 2008, p. 37).

Sociologijoje gyvenimo kokybė suvokiama kaip socialinis konstruktas, o psichologijoje svarbiomis laikomos vidinės individo charakteristikos. Gyvenimo kokybės sąvoka dar labiau išsiplečia į ją įtraukus tiek fizinę, tiek psichologinę sveikatą, kuri netgi tampa pagrindiniu šios sąvokos komponentu (Janušauskaitė 2008, p. 37). Janušauskaitė (2008), apibendrinama teigia, kad gyvenimo kokybės sąvoka atspindi tam tikros visuomenės narių materialines ir kultūrinės gyvenimo sąlygas bei tinkamą jų patenkinimą, lyginant su toje visuomenėje priimtu lygiu ar siektinu standartu. B. Gruževskis ir U. L. Orlova (2012) apžvelgę pagrindinius ir dažniausiai naudojamus šios sąvokos aiškinimus apibendrina ir teigia, kad gyvenimo kokybė gali būti vertinama pagal individo fizinę ir emocinę savijautą, socialinę ir materialinę gerovę, o pats vertinimas grindžiamas remiantis objektyviais faktais ir subjektyviu asmens suvokimu. Tyrinėjant ir vertinant gyvenimo kokybę, svarbu atsižvelgti ir į individo asmenybės vystymąsi, dėl kurio gyvenimo kokybė gali kisti, bei kultūrinį ir vertybinį kontekstus, kuriuose individas veikia (Gruževskis, Orlova 2012, p. 12).

Apibendrinus, galima išskirti pagrindinius asmens gerovės, laimės ir gyvenimo kokybės sąvokų skirtumus. Pirma, laimės sąvoka dažniausiai apibūdinama kaip jausmas – ar tai būtų momentinis patyrimas, ar bendrai vertinant savo gyvenimą patiriamas pasitenkinimo jausmas. Dauguma mokslininkų, nagrinėjančių šias sąvokas sutaria, kad laimė yra siauresnė sąvoka ir yra vienas iš asmens gerovės elementų. Tuo tarpu asmens gerovė yra aiškinama ir suprantama gerokai plačiau – kaip apimanti psichologinį, fizinį ir moralinį gerbūvius. Tai bendras pasitenkinimas gyvenimu, gyvenimo tikslo ir prasmės suvokimas, savarankiškumas ir galėjimas laisvai pasirinkti ir atsakyti už save, tai būseną kai asmuo jaučiasi sveikas, laimingas ir klestintis. Pastebėtina ir tai, kad laimės sąvoka atspindi subjektyvesnę, o asmens gerovė – objektyvesnę gyvenimo vertinimą. Gyvenimo kokybės sąvoka apima ir laimės, ir asmens gerovės aspektus bei atskleidžia jo gyvenimo sąlygų patenkinimą, tiek kultūrinių, tiek materialinių, atsižvelgiant į siektiną lygį ir standartus toje visuomenėje.

1.2. Asmens gerovės ir laimės lygių matavimas

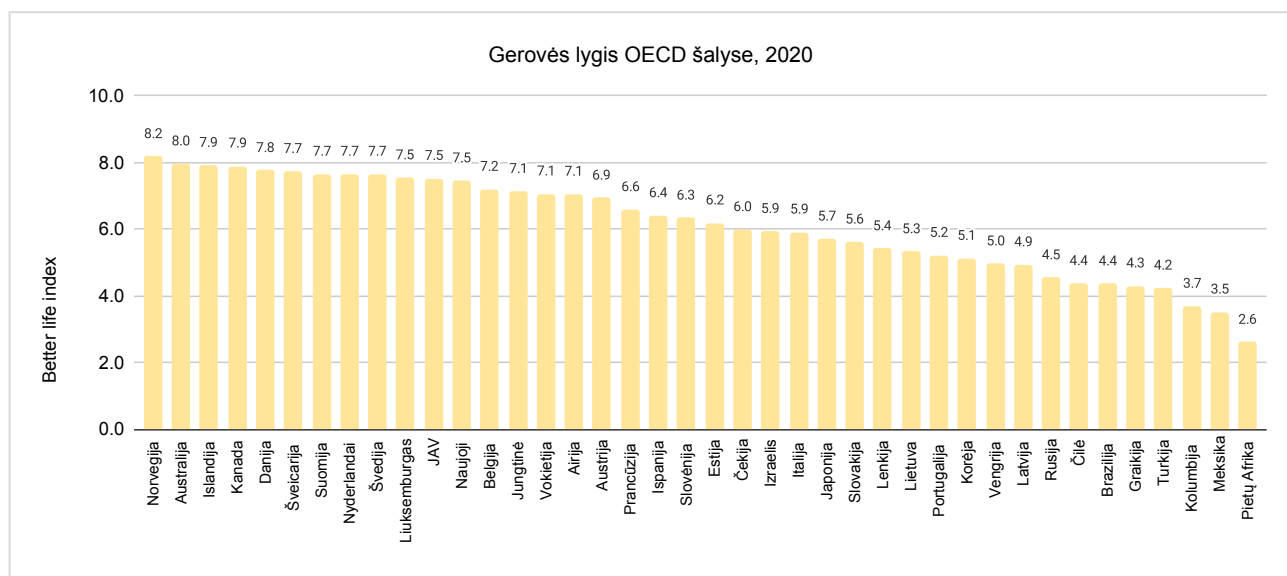
Asmens gerovės ir laimės lygis matuojamas įvairiais metodais ir daugumą jų vienija nuomonė, kad vien įprastų ekonominių rodiklių, tokių kaip BVP, gyventojų užimtumas, infliacija ir

kt., gerovės lygiui šalyje įvertinti ir nustatyti neužtenka. Todėl siekiant kuo tikslesnių rezultatų, matuojant gerovės lygį šalyse įtraukiami ir kiti žmogui svarbūs gyvenimo aspektai. Šiame darbe apžvelgiami ir palyginami trys pasaulyje atliekami asmens gerovės ir laimės lygiui matuoti naudojami tyrimai ir juose atsispindintys indeksai.

OECD gerovės lygio tyrimas – geresnio gyvenimo indeksas

Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (angl. *OECD – Organisation for Economic Co-operation and Development*) gerovės lygį (angl. *Better Life Index*) šalyse matuojanti nuo 2011 metų, siekdama visapusiškai įvertinti gerovės situaciją, šalies gyvenimo sąlygas vertina bendruomenės, namų ūkių ir asmeniniu lygiu, bei siekia suprasti kaip žmonės savo gyvenimą vertina „čia ir dabar“. OECD gerovės lygio ataskaitoje „How’s Life, 2020“ gerovės lygio vertinimui naudojama 11 rodiklių. Tai materialinę situaciją ir ekonomines galimybes nurodantys rodikliai: pajamos, turtas, būstas, darbas ir darbo kokybė, bei gyvenimo kokybės faktoriai, kurie nurodo ne tik kaip gerai žmonės gyvena, bet ir kaip jie vertina savo aplinką, ar jaučiasi joje saugūs, į gyvenimo kokybės rodiklius taip pat įeina ir žmonių tarpusavio santykiai ir ryšiai (How's Life? 2020: Measuring Well-being, p. 20). OECD interneto svetainėje šie rodikliai apibendrinami ir suskirstomi taip pat į 11 indikatorių, pagal kuriuos pateikiamas gyvenimo situacijos vertinimas: apsirūpinimas būstu, pajamos, užimtumas, bendruomeniniai ryšiai, išsilavinimas, gyvenamoji aplinka, pilietinis įsitraukimas, sveikata, pasitenkinimas gyvenimu, saugumas, darbo ir laisvalaikio santykis (OECD Better Life Index 2020).

Pagal šiuos 11 rodiklių nustatomas gerovės lygis šalyse – „Better life index“, 1 paveiksle mažėjimo tvarka pateikiamas 2020 metų OECD šalių reitingas:

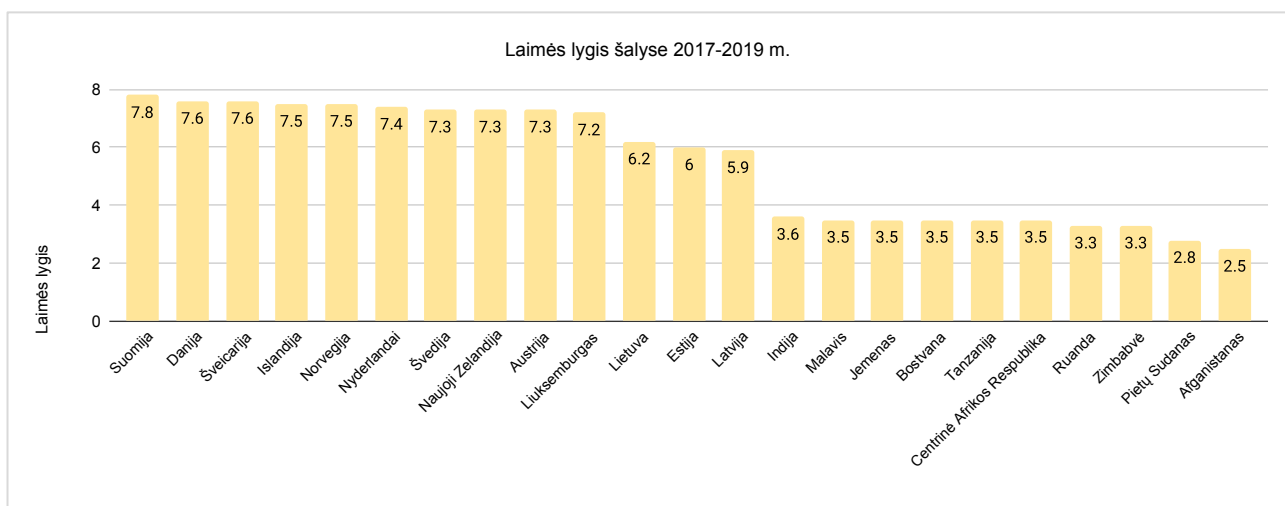

1 pav. Gerovės lygis OECD šalyse, Better Life Index, 2020

Aukščiausias gerovės lygis 2020 metų duomenimis buvo Norvegijoje, Australijoje, Islandijoje, Kanadoje ir Danijoje, žemiausias – Pietų Afrikoje, Meksikoje, Kolumbijoje, Turkijoje ir Graikijoje. Aukščiausius gerovės reitingus turinčiose šalyse geriausiai vertinami buvo šie rodikliai: gyvenamoji aplinka, pasitenkinimas gyvenimu, bendruomeniniai ryšiai ir saugumas (OECD Better Life Index 2020).

Pasaulinis laimės tyrimas – pasaulinis laimės indeksas

Aštuntojoje pasaulinėje laimės ataskaitoje (World Happiness Report 2020) apžvelgiama ir matuojama subjektyvi asmens gerovė bei vertinant pasitenkinimą gyvenimu, matuojama gyvenimo kokybė daugiau nei 150 šalių. Laimės reitingas šalyse sudaromas atliekant gyventojų apklausas kurių metu žmonės pateikia esamų savo gyvenimų vertinimus 11 balų skalėje „Cantril kopėčių“ (angl. *Cantril ladder*) metodu, kuomet kopėčių viršus atspindi 10, o apačia 0 balų: kopėčių viršus rodo geriausią galimą, o apačia – blogiausią galima asmens gyvenimą. Apklausoje prašoma įvertinti kurioje laiptelio pakopoje, asmuo, jo nuomone, tuo metu yra. Čia laimė apibrėžiama kaip konkrečiu laiku patiriamas jausmas. Šia ataskaita ne tik vertinamas laimės lygis pasaulio šalyse, bet ir stengiamasi suprasti tokių rezultatų priežastis. Analizuojant gautus rezultatus atsižvelgiama į šešis šalies rodiklius: BVP tenkantis vienam gyventojui, socialinė parama, sveiko gyvenimo trukmė, laisvė, dosnumas ir korupcijos lygis (World Happiness Report 2020, p. 15).

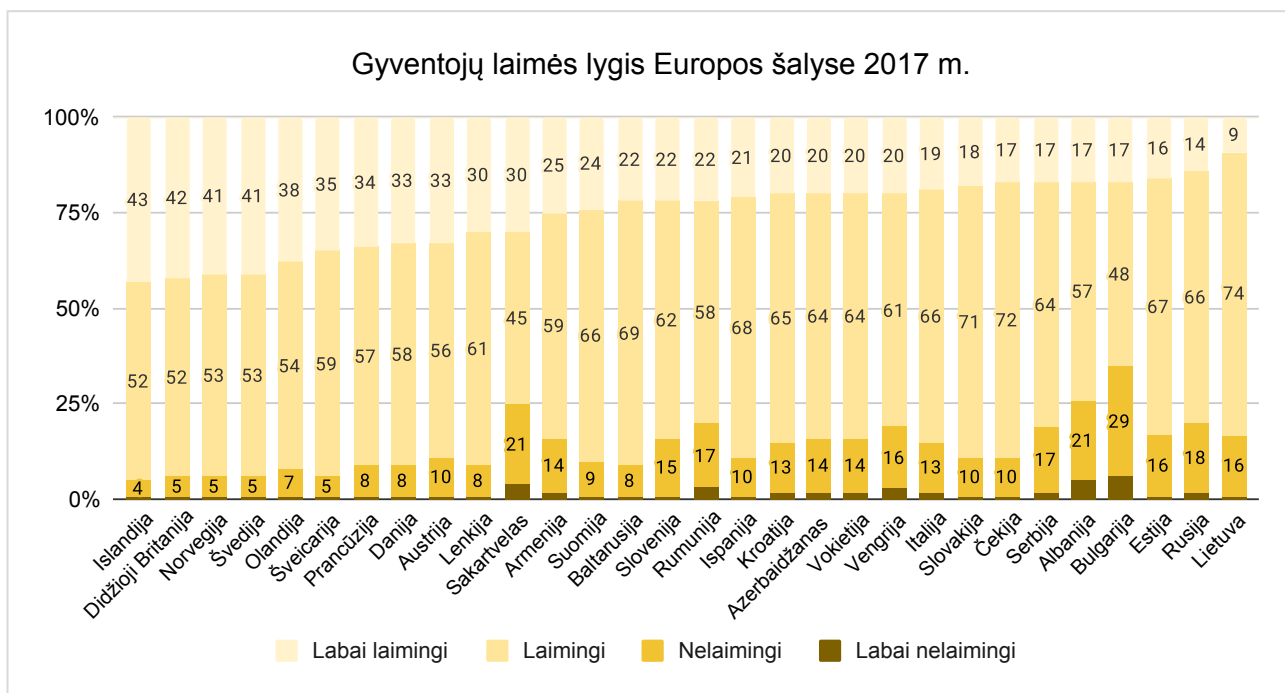
2 pav. Laimės lygis šalyse 2017-2019 metais (World Happiness Report, 2020)

Viršuje pateiktoje diagramoje (2 pav.), sudarytoje 2020 metų pasaulinės laimės ataskaitos duomenimis, pateiktos 10 aukščiausių ir 10 žemiausių laimės reitingą turinčios pasaulio šalys, bei Lietuva su artimiausiomis kaimynėmis. Pagal šį reitingą, 2017-2019 metais laimingiausios pasaulio šalys buvo: Suomija, Danija, Šveicarija, Islandija ir Norvegija, nelaimingiausios: Centrinė Afrikos Respublika, Ruanda, Zimbabvė, Pietų Sudanas ir Afganistanas. Nors pastaraisiais metais laimės reitingas įvairiose šalyse kyla, vis dar išlieka didelė atskirtis tarp aukščiausių ir žemiausių reitingą

turinčių šalių – Suomijos reitingas 7.8 balo, tuo tarpu Afganistano vos 2.5 (World Happiness Report 2020, p. 20-22).

Europos vertybių tyrimas

Tai vienas didžiausių žmonių vertybines nuostatas ir jų dinamiką tiriančių tyrimų. Europos vertybių tyrimas (angl. *European Values Study*) atliekamas nuo 1981 metų, jam plečiantis atsirado pasaulio vertybių tyrimas (angl. *World Values Study*), kuriame jau dalyvauja 80 šalių iš viso pasaulio (Plepytė-Davidavičienė 2020, p. 109). Europos vertybių tyrime vertinama kaip įvairūs socialiniai, ekonominiai, politiniai, kultūriniai, globalizacijos ir kiti pokyčiai veikia Europos ir pasaulio gyventojų vertybes. Tyrimo metu atliekamų apklausų metu taip pat prašoma 4 verčių skalėje (labai laimingas, laimingas, nelaimingas, labai nelaimingas) įvertinti ar asmuo yra laimingas, taip įvedant ir nustatant šalies laimės rodiklį, 2017 metų Europos šalių laimingumo reitingas pateikiamas 3 paveiksle (European Values Study 2017).

3 pav. Gyventojų laimės lygis Europos šalyse 2017 m. (European Values Study 2017)

Šio tyrimo duomenimis daugiausia labai laimingų gyventojų yra šiose Europos šalyse: Islandijoje, Didžiojoje Britanijoje, Norvegijoje, Švedijoje ir Olandijoje, o mažiausiai: Albanijoje, Bulgarijoje, Estijoje, Rusijoje ir Lietuvoje. Nors paskutinėse vietose esančiose šalyse labai laimingais save laikančių gyventojų yra mažiausiai, tačiau laimingi pasisako esantys beveik pusė ar daugiau nei pusė gyventojų, Lietuvoje ši dalis siekia net 74 procentus. Daugiausia nelaimingų ir labai nelaimingų gyventojų yra Sakartvele, Albanijoje, Bulgarijoje, Rumunijoje ir Vengrijoje (European Values Study 2017).

OECD organizacijos naudojamas gerovės situacijos vertinimas šalyse išsiskiria daugiadimensiškumu, jame atsižvelgiama į 11 rodiklių, leidžiančių įvertinti žmonių gyvenimo sąlygas asmeniniu ir bendruomenės lygiais, gyvenimo situacija vertinama „čia ir dabar“. Pasaulinėje laimės ataskaitoje naudojamas 11 balų skalės „Cantril kopėčių“ metodas ir vertinama vakar dienos laimės emocija, tuo tarpu Europos vertybių tyrime teiraujantis kiek žmogus jo manymu tuo metu yra laimingas ir naudojama mažesnė – 4 lygių būsenos skalė. Visuose trijuose minėtų tyrimų reitingų viršūnėse matome išsivysčiusias pasaulio šalis (1 lentelė), o apačioje atsiduria ar silpnesnės ekonominės situacijos, ar politinių, karo, gamtos ir kitų negandų paveiktos valstybės.

1 lentelė. Laimingiausios šalys pagal tris gerovės ir laimės lygio tyrimus

OECD Geresnio gyvenimo indeksas	Pasaulinis laimės indeksas	Europos vertybių tyrimas
Norvegija	Suomija	Islandija
Australija	Danija	Didžioji Britanija
Islandija	Šveicarija	Norvegija
Kanada	Islandija	Švedija
Danija	Norvegija	Olandija

Nors visuose tyrimuose pirmuose penketukuose atsiduria skirtingos šalys, matome ir dvi lyderes, kurios gerovės ir laimės lygiu pirmauja pagal visus tris indeksus – tai Islandija ir Norvegija, dviejuose tyrimuose pirmame penketuke pasikartoja Danija. Žemiausias pozicijas užimančios šalys šiuose tyrimuose skiriasi, tai galima paaiškinti ir tuo, kad OECD reitinge pateikiami 40 šalių duomenys, Europos vertybių tyrime 30 šalių, kai tuo tarpu pasaulinėje laimės ataskaitoje vertinami ir analizuojami daugiau nei 150 šalių rodikliai. Neatitikimas gali būti pastebimas ir dėl skirtingų tyrimuose naudojamų metodų, bet subjektyvių tų šalių gyventojų vertinimų.

1.3. Gyventojai gyvenantys kartu – bendruomenė, bendrija, kaimynystė ir kaimynija

Vis dar nesutariama dėl vieningo šių sąvokų aiškinimo – dažnai sąvokos bendruomenė, bendrija, kaimynystė ir kaimynija vartojamos sinonimiškai, ir nors šios sąvokos išties yra panašios, tarp jų galima išvystyti skirtumų. Minėtų sąvokų suvokimas skiriasi ir skirtingose kultūrose, tad kalbėti apie visoms šalims tinkantį apibrėžimą yra dar sudėtingiau.

Bendruomenė

Lietuvių kalbos žodyne bendruomenė apibrėžiama kaip istoriškai susiformavusi ir tarpusavyje gamybiniais santykiais susijusi grupė žmonių (pirmykštė, gentinė, valstiečių bendruomenės),

pabrėžiant tai, kad bendruomenėje nariai yra glaudžiau susiję negu visuomenėje (Lietuvių kalbos žodynas). Visuotinė lietuvių enciklopedija teritorinę-kaimyninę bendruomenę apibrėžia kaip sąlyginai nedidelėje teritorijoje gyvenančių žmonių bendriją, kuri yra susieta glaudžiais socialiniais ryšiais. Žmonės į tokias bendruomenes susitelkia dėl geografinių vietovės ypatybių, savitų socialinių ryšių, su vieta susijusių sentimentų ir bendrų interesų nulemtų visuomeninių institucijų tinklo (Visuotinė lietuvių enciklopedija). Tiek vienu, tiek kitu atveju, bendruomenė apibūdinama kaip tradicinė, glaudžiai ryšiais ir konkrečiais interesais susijusi žmonių grupė.

Saulius Nefas nagrinėdamas bendruomenės sąvoką atkreipia dėmesį į skirtingose šalyse naudojamas bendruomenių reikšmes, jų panašumus ir skirtumus. Anglų kalboje žodis bendruomenė (angl. *community*) reiškia ir vietinę bendruomenę, ir įvairias socialines organizacijas, sistemas ir asociacijas. O kalbant apie vietines savivaldžias bendruomenes, susijusias glaudžiais ryšiais ir apibrėžtas tam tikros gyvenamosios vietos, naudojama kaimyninės bendruomenės (angl. *neighbourhood*) sąvoka. Vokiečių kalboje bendruomenės sąvokos atitikmuo yra „*Gemeinschaft*“, tai bendrų pažiūrų jungiama grupė žmonių. Čia svarbus bendrumo ir priklausymo tai pačiai rūšiai jausmas. Priklausymas grupei turi emocinę reikšmę ir tam individui ir visai grupei, todėl neišsėina lengvai atsiskirti nuo grupės, taip pat kaip ir lengvai prie jos prisijungti. Žmonės bendruomenėje gimsta arba po truputi su ja suauga, tačiau tai nėra staigus ir greitas procesas. Sociologijoje bendruomenės formavimasis ir gyvavimas kildinamas iš bendro intereso, nes bendras tokios žmonių grupės interesas yra svarbiausias bendruomenės elementas. S. Nefas papildoma bendruomenės apibrėžimą: bendruomenė – tai tai pačiai žmonių grupei priklausantys asmenys, kuriuos sieja bendras interesas ir vidinis jausmas. Kalbant apie vietos bendruomenę pridedamas dar ir lokalizacijos veiksnys – tai pačiai žmonių grupei priklausantys asmenys, gyvenantys ir veikiantys tam tikroje teritorijoje, kuriuos sieja bendras interesas ir vidinis jausmas (Nefas 2007, p. 74-76).

Tai, kaip vietos bendruomenė funkcionuoja yra nulemta jos socialinės struktūros, pagal socialinės antropologijos ir sociologijos koncepcijas, skiriami du socialinio organizavimosi principai: bendruomenė ir visuomenė. Bendruomenė siejama su natūraliais, neoficialiais, asmeniniais socialiniais santykiais, kuomet žmonės priimami, ne dėl nuopelnų ar veiksmų, o dėl to, kad jie yra. Tuo tarpu visuomenėje santykiai kuriami remiantis racionaliū savanaudiškumu. Svarbu paminėti ir tai, kad bendruomenės sąvoka gali būti naudojama plačiąją, kalbant apie visuomenę, regioną, tautą, ir siaurąją, kalbant apie kvartalą, teritorinę bendruomenę, šeimą, prasmėmis (Leliūgienė, Sadauskas 2011, p. 1290-1291). Amerikietis sociologas G. Hilleris išnaginėjęs daugiau nei 90 bendruomenių apibrėžimų išskyrė tris pagrindinius bendruomenėms būdingus požymius: socialinė sąveika, gyvenamoji teritorija ir bendri ryšiai (Nefas 2007, p. 75).

I. Leliūgienė ir J. Sadauskas pateikia ir savo bendruomenės termino aiškinimo variantą: „bendruomenė reiškia ryšį, apimantį bendrus įsitikinimus, tikėjimą, vertybes ir pajėgumą kovoti su

bendruomenės problemomis, sujungiant žmogiškuosius išteklius toms problemoms spręsti“. Bendruomenės gali būti įvairių dydžių, rūšių ir paskirčių, pavyzdžiui, kaimynystė, jei atitinka esminius autorių išskirtus bendruomenės bruožus, taip pat gali būti laikoma bendruomene (Leliūgienė, Sadauskas 2011, p. 1284).

Literatūroje bendruomenės ir bendrijos sąvokos atskiriamos, pažymima, kad bendruomenės narius vienija konkretus interesas, kai tuo tarpu bendrija yra aiškaus tikslo neturinti socialinė organizacija (Leliūgienė, Sadauskas 2011, p. 1283). Tačiau kalbant apie daugiabučių namų bendriją, organizacijos tikslą įžvelgti nesunku. Lietuvos Respublikos daugiabučių namų savininkų bendrijų įstatyme pateiktame paaiškinime, daugiabučių namų ar kitos paskirties pastatų bendrija apibūdinama kaip juridinis asmuo, kurio tikslas yra bendro naudojimo objektų ir teritorijų valdymas ir priežiūra tenkinant bendrijos narių poreikius (LR daugiabučių gyvenamųjų namų ir kitos paskirties pastatų savininkų bendrijų įstatymas, 2 str. 7 punktą).

Kaimynystė

Kaimynystė yra vienas iš tų terminų kurį visi supranta ir atpažįsta kai pamato, tačiau aiškiai apibrėžti jį taip pat vis dar yra sunku. Ankščiau kalbant apie kaimynystę, dažnai buvo kalbama apie kaimo bendruomenes, nes artimas šalia gyvenančių žmonių bendravimas kildinamas iš pirmųjų mažų atstumu vienas nuo kito gyvenusių, bendromis pievomis, laukais ir darbo įrankiais besidalinusių gyventojų (Paukštytė-Šaknienė 2018, p. 37). Dabar kaimynystės terminas dažniau siejamas su miestų gyvenimu ir netgi vadinamas urbanistiniu konstruktu (Jenks, Dempsey 2007, p. 155).

Literatūroje apie kaimo bendruomenes, kaimynystė apibūdinama kaip nedidelė apibrėžtoje teritorijoje gyvenanti bendruomenė, kuriuos nariai susiję stipriais artimais asmeniniais ar gretimumo ryšiais. O žvelgiant bendriau, kaimynystė apibrėžiama kaip socialinio gyvenimo forma, kuri yra pagrįsta teritoriniu bendrumu ir gyvenimu greta (Paukštytė-Šaknienė 2018, p. 36). Oksfordo anglų kalbos žodyne žodžiu kaimynystė gali būti apibūdinama tiek fizinė vieta, tiek tam tikros vietos gyventojai (Oxford English Dictionary). Lietuvių kalbos žodyne žodis kaimynystė aiškinamas kaip būvimas greta, kaimynų būvimas, o kaimynas aiškinamas kaip gretimas, savas, to paties krašto žmogus (Lietuvių kalbos žodynas). Jenks M. ir Dempsey N. (2007) minimas Hallman (1984), teigia, kad kaimynystę apibūdina tam tikrų charakteristikų kombinacija: tai tam tikrose geografinėse ribose gyvenantys gyventojai, kuriuos vienija etinės bei kultūrinės charakteristikos, tarpusavyje jaučiama vienybė ir priklausymo tai pačiai grupei jausmas; arba koncentruotas tam tikros teritorijos paslaugų, parduotuvių, poilsio ir švietimo paslaugų naudojimas. Jis taip pat pabrėžia, gyvenamoji teritorija tikra kaimynyste tampa tik tada kai yra apgyvendinta ir naudojama gyventojų (Jenks, Dempsey 2007, p.

155-159). Taigi, jau pati žodžio kaimynas reikšmė sufleruoja, kad šalia gyvenantis žmogus yra artimas ir savas, ir esminiai kaimynystės bruožai yra ta pati teritorija ir bendras gyvenimas greta.

Jenks M. ir Dempsey N. nagrinėdami kaimynystės sąvoką pastebi, kad pagrindinė šio termino nekonkretumo ir neapibrėžtumo problema ir yra tai, kad kaimynystė suvokiama ir kaip teritorija – tam tikra vieta kurioje žmonės gyvena, ir kaip bendruomenė – socialinis konstruktas, nurodantis žmones kurie konkrečioje teritorijoje gyvena. Visgi, net tie autoriai, kurie kaimynystę apibrėžia kaip teritoriją, pripažįsta, kad ji yra stipriai priklausoma nuo socialinio fenomeno, nes vietos išskirtinumas ir identitetas yra kuriamas tik per jos gyventojus. Tad ir šiuo atveju yra sunku pilnai atskirti vietos ir socialinį konstruktus ir vien teritorinio aspekto siekiant apibrėžti kaimynystę, neužtenka. Kaimynystė taip pat gali būti aiškinama ir kaip funkcinis organizmas, kuris turimomis paslaugomis, tokiomis kaip švietimo ir sveikatos priežiūros įstaigos, bei infrastruktūra remia savo gyventojus. Toks kaimynystės sąvokos interpretavimas dažnai naudojamas politikoje ir miesto planavime. Tuo tarpu, kaimynystę aiškinant kaip socialinį konstruktą, teigiama, kad erdvė tampa vieta tik žmonėms jai suteikiant prasmę ar reikšmę. Kitas svarbus aspektas – socialiniai ryšiai, kurie formuojasi tam tikroje vietoje yra veikiami tos konkrečios vietos ir atvirkščiai – konkreti vieta veikia joje besiformuojančius socialinius ryšius, padeda arba trukdo jiems vystytis. Taigi, žmonės veikia ir keičia erdvės pobūdį bei turinį ir kartu ta pati erdvė daro įtaką ja besinaudojantiems žmonėms (Jenks, Dempsey 2007, p. 154-159).

Rasa Paukštytė-Šaknienė aptardama 2017–2018 m. atlikto gyventojų tyrimo, kuriuo buvo siekiama atskleisti kaimynystės sampratos formavimuisi įtaką darančius veiksnius ir išanalizuoti įvairius su kasdieniu ir šventiniu kaimynų bendravimu susijusius aspektus, rezultatus, išskiria šiai temai svarbius aspektus. Pirmiausia, ji išskiria dvi kaimynystės rūšis – artimąją (neformalią) ir tolimąją (formalią). Pirmą nulemia ne tik teritorinis artumas, bet ir bendrų interesų paskatinto laisvo pasirinkimo artimai bendrauti kasdieną ir per šventes, tuo tarpu antroji kaimynystė apibrėžta teritoriniu artumu ir būtina socialine pagalba. Autorės atliktas tyrimas atskleidė ir dėl besikeičiančio gyventojų amžiaus ir greitų modernizacijos procesų vykstantį kaimyninių ryšių silpnėjimą, tačiau nei skirtinga tautybė, nei tikėjimas kaimyninių ryšių formavimuisi įtakos neturi. Pastebima, kad šiems ryšiams palaikyti kur kas svarbiau yra gyvenamoji aplinka, kuriai reikia nuolatinės priežiūros (Paukštytė-Šaknienė 2018, p. 55-56).

Minėto tyrimo autorės teigimu, dauguma minėtame tyrime dalyvavusių apklaustųjų pripažino kaimynystės svarbą, kaimynystė dažnai siejama su socialine pagalba ir su dvasiniais ryšiais, tačiau yra ir kita nuomonė, kuomet kaimynystė siejama tik su būtina savitarpio pagalba. Taip pat verta išskirti, kad paprastai ne su visais kaimynais sukuriamas toks pat ryšys, dažniausiai yra keli artimesni prie draugų priskiriami kaimynai, tokį pasirinkimą lemia bendri interesai. Tuo tarpu vengiama bendrauti su išgeriančiais, piktavaliais ar kitaip kenkiančiais kaimynais. Jei bendraujama su visais kaimynais vienodai, tuomet dažniausiai tai tik formalūs ir būtina savitarpio pagalba grįsti santykiai.

Autorė išskyrė du pagrindinius kaimynų bendravimo motyvus – savitarpio pagalba, kuriam skiriama daugiau dėmesio, ir asmeninio pasirinkimo nulemtas kasdienis bei šventinis bendravimas (Paukštytė-Šaknienė 2018, p. 46).

Dar vienas, pastaruoju metu vis dažniau girdimas ir su vienoje teritorijoje gyvenančiais gyventojais siejamas terminas yra kaimynija. Tai yra naujas, Vilniaus savivaldybės 2017 metais pristatytas terminas, juo apibūdinama erdviškai susijusi daugiabučių namų gyventojų bendruomenė, kuri susiburia tam, kad kartu spręstų teritorijos atnaujinimo ir tvarkymo klausimus (Vilniaus miesto savivaldybė).

Nors visos aptartos sąvokos neretai vartojamos plačiai ir turi panašumų, galima jas palyginti, išvelgti skirtumų ir išskirti joms būdingus bruožus (2 lentelė). Bendruomenės sąvoka yra pati plačiausia ir savyje gali sutalpinti daugiau siauresnių terminų, pavyzdžiui, kaimynystę. Bendruomenė galima apibūdinti kaip nesavanaudiškais socialiniais tikslais ir ryšiais susijusių, panašių interesų, įsitikinimų bei vertybių vienijamą ir vieni kitiems padėti linkusią žmonių grupę. Kaimynystė tuo tarpu yra konkrečioje teritorijoje kartu gyvenanti ir veikianti, sąlyginai nedidelė, artimais gretimumo ryšiais susijusi ir tarpusavyje vieni kitiems padedanti žmonių grupė. Kaimyninėse bendruomenėse svarbus bendradarbiavimas, tarpusavio pagalba, abipusiu turto saugojimas, kasdienis draugiškas bendravimas. Tvirtiems kaimyniniams bendruomeniniams santykiams vystytis ir stiprėti būtinas interesų bendrumas, bendra ne tik su darbais, bet ir laisvalaikio susijusi veikla, kultūriniai renginiai ir jų organizavimas.

2 lentelė. Gyventojus jungiančių grupių skirtumai

Bendruomenė	Kaimynystė	Kaimynija	Daugiabučių bendrija
- nesavanaudiški socialiniai tikslai ir ryšiai; - bendri interesai; - panašūs įsitikinimai ir vertybės; - savitarpio pagalba.	- konkreti teritorija; - artimi asmeniniai ir gretimumo ryšiai; - savitarpio pagalba; - neformalus kasdienis bendravimas.	- erdviškai susijusių asmenų organizacija; - bendras, į gyvenamosios erdvės gerinimą orientuotas tikslas; - formalus bendravimas;	- juridinis asmuo - skirta daugiabučio valdymui ir priežiūrai; - formalus bendravimas.

Kaimynija yra naujas terminas, kuris apibrėžia mažesnę ir į bendros gyvenamosios erdvės gerinimą orientuotą šalia vienas kito gyvenančių žmonių grupę. Daugiabučių bendrija tuo tarpu yra specifinis socialinės organizacijos tipas, arba juridinis ribotos atsakomybės asmuo, orientuotas į bendrą erdvių priežiūrą ir valdymą.

1.4. Socialinės aplinkos ir kaimynystės įtaka asmens gerovei ir laimei

Apžvelgiant ankščiau minėtus pasaulyje atliekamus laimės ir gerovės tyrimus bei jų rezultatus, matome, kad ištis asmens gerovė ir jo laimės jausmas susideda iš daugelio komponentų. Ir apima daug aspektų, todėl siekiant ją kelti, nepakanka galvoti tik apie ekonominius rodiklius. Žmogaus savijautai ir tai, kaip jis vertina savo aplinką įtaką daro daugybė veiksnių, nuo kultūrinių, socialinių, ekonominių iki politinių, konfliktų kiekio ir gamtinių katastrofų dažnumo ir stiprumo. Taip pat pastebima, kad aukštesnis gerovės ir laimės lygis fiksuojami tose šalyse, kur saugumo, bendruomeninių ryšių, pasitikėjimo, pasitenkinimo gyvenimu, sveikatos bei darbo ir laisvalaikio balanso rodikliai gyventojų yra vertinami aukščiausiai (Measuring and Reporting on Europeans' Wellbeing: Findings from the European Social Survey 2015, p. 8-11).

Pastaruoju metu atsiranda vis daugiau įrodymų kaip kaimynystėje esantis socialinis kapitalas ir socialinė sanglauda veikia gyventojų gerovę. Palaikantys socialiniai ryšiai kartu su pagrindinių poreikių patenkinimu priskiriami prie visame pasaulyje universalių subjektyvią gerovę veikiančių veiksnių (Diener 2013, p. 664). Kaimynystėje susiklosčiusių stiprių socialinių ryšių svarbą bei jų daromą teigiamą įtaką asmens gerovei įrodo įvairūs pasaulyje atlikti tyrimai, tiek Vakarų šalyse, tiek Azijos regione. San Franciske atlikto tyrimo apie kaimynystės ir asmens gerovės sąveiką metu buvo išskirti penki pagrindiniai kaimynystės aspektai, kurie veikia asmens gyvenimo kokybę: gyvenamoji aplinka, ekonominės sąlygos, paslaugos ir infrastruktūra, politinė situacija ir gyventojų tarpusavio santykiai (Wilson et al. 2004, p. 193). Nyderlanduose (Cramm, van Dijk, Nieboer 2012, p. 143-147), Didžiojoje Britanijoje (Powdthavee 2008, p. 1465), Japonijoje (Akagawa 2019, p. 510-518) bei Japonijoje ir Korėjoje (Kim, Lee 2018, p. 17) atlikti socialinės aplinkos ir ryšių kaimynystėje tyrimai taip pat patvirtina jų daromą teigiamą poveikį gyventojų sveikatai ir gerovei. Teigiamą stiprių socialinių ryšių poveikį jaučia tiek vyresni Nyderlandų gyventojai (70 ir daugiau metų), tiek įvairaus amžiaus Britai ir Japonai, tiek vyresni Korėjiečiai. Tik jaunų Korėjos gyventojų grupėje nebuvo pastebėta reikšmingo stiprių kaimyninių ryšių poveikio asmens gerovei. Japonijoje atliktame tyrime pastebėta, kad siekiant kelti asmens gerovės ir sveikatos lygį, geresni rezultatai pasiekiami priemonės taikant didesnei žmonių grupei ar visuomenės daliai, negu tik aukštesnės rizikos gyventojams (Akagawa 2019, p. 510-518).

Socialinis kapitalas ir socialinė sanglauda atspindi bendruomenėje jos nariams prieinamus tokius išteklius kaip: pilietinis įsitraukimas ir dalyvavimas, pasitikėjimas vieni kitais, tarpusavio sąveika bei kitos narystės bendruomenėje naudos. Stipri socialinė sanglauda kaimynystėje reiškia aukštesnį socialinės organizacijos lygį, kas teigiamai veikia gyventojų, tyrimo atveju senesnės kartos atstovų, gerovę. Tai tokios tarpusavio paramos formos kaip pagalba susirgus ar prireikus transporto, pasirūpinimas maisto produktais, pašto paslaugomis, šiukšlių išnešimu ir pan. Nors atrodytų, kad tai

maži veiksmai ir nedidelės paslaugos, jos suteikia ramybės dėl ateities ir pasitikėjimo vieni kitais jausmą, kas prisideda prie aukštesnių asmens gerovės rezultatų. Taip pat Nyderlanduose atlikto tyrimo metu pastebėta, kad galėjimas pasitikėti kaimynais ir žinojimas kad į juos galima kreiptis pagalbos sumažina tokių neigiamų su senatve susijusių faktorių, kaip artimųjų netektis ir savarankiškumo mažėjimas, poveikį asmens gerovei (Cramm, van Dijk, Nieboer 2012, p. 143-147).

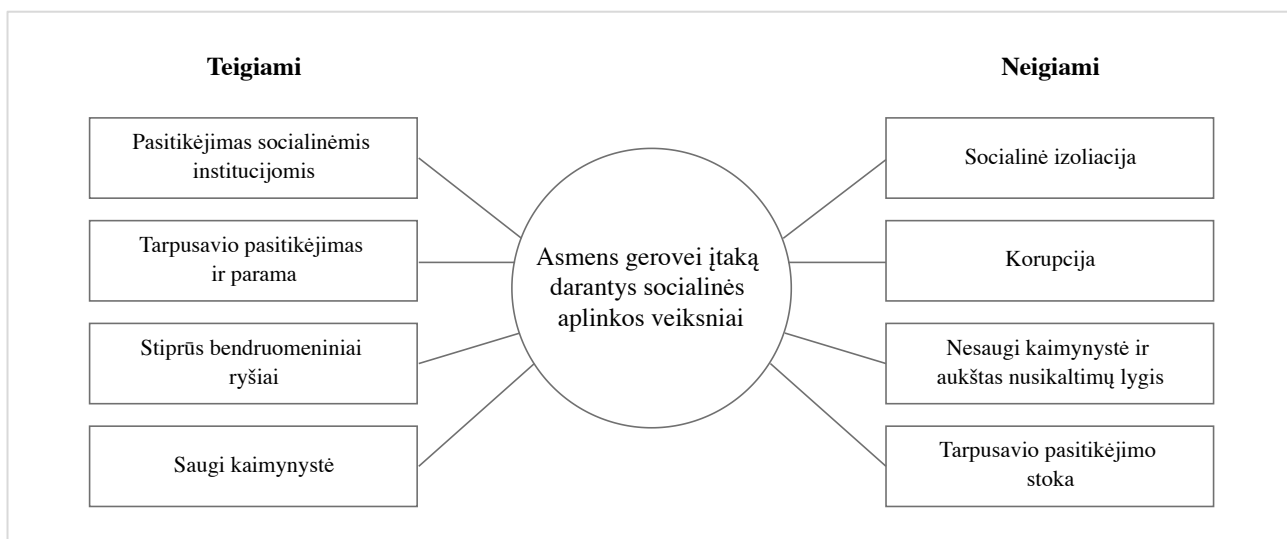
Kaimynystė, kaip ir kitos socialinės aplinkos, daro įtaką asmeniniams ir šeimyniniams gyvenimo aspektams, vietinei darbo rinkai, socialinėms grupėms ir jų elgesiui, fizinei aplinkai, sveikatos ir gerovės lygiui ir t.t. Visi šie aspektai ne tik veikia vietinius gyventojus, bet ir formuoja jų elgesį ir pasirinkimus (Leliūgienė, Sadauskas 2011, p. 1289). Tam pritaria ir Bond, Kearns, Mason ir kolegos, teigdami, kad kaimynystė yra viena iš tų aplinkų, kuri gali teigiamai arba neigiamai paveikti asmens savęs suvokimą santykiyje su kitais žmonėmis, tai pastebima pasitikėjimo, kontrolės, statuso ir savęs vertinimo aspektuose (Bond, Kearns, Mason et al. 2012, p. 1471).

S. Pemberton ir P. Humphris nagrinėdami kaimynystės įtaką žmogaus sveikatai, pastebi, kad tokie faktoriai, kaip kaimynystėje pasikartojantis smurtas, aukštas triukšmo, netvarkos ir oro užterštumo lygis, žemas kaimynystės socioekonominis lygis, neigiamai veikia tos vietos gyventojų sveikatą, o aplink esančių pastatų kokybė ir estetika atitinkamai veikia psichinę gyventojų gerovę. Gyventojų psichinė sveikata taip pat veikiama įvairių streso faktorių: sutrikusi ir išderinta socialinė tvarka, šiurkštus elgesys ir nusikaltimai bei koncentruotas ir augantis skurdas. Tuo tarpu žalios erdvės, geras susisiekimasis pėsčiomis, stiprūs socialiniai ryšiai ir tarpusavio parama kelia gyventojų psichinę sveikatą ir padeda sumažinti stresinių faktorių daromą įtaką (Pemberton, Humphris 2016, p. 7). Šiuos teiginius patvirtina ir Agyemang ir kolegų atliktas tyrimas Amsterdame. Čia prie neigiamų asmens sveikatą ir gerovę lemiančių veiksnių dar priskiriama ir nerami kaimynystė, narkotikų vartojimas, šiukšlės gatvėse ir bendroje erdvėse (Agyemang et al. 2007, p. 1045).

2020-ųjų laimės ataskaitoje nagrinėjama gerovės ir laimės lygio kėlimui ir užtikrinimui labai svarbi tema – „laimės aplinkos“. Tai socialinės aplinkos, kuriose žmogus jaučiasi laimingas, čia ypač svarbi asmeninių socialinių ryšių ir socialinių institucijų kokybė. Socialinės aplinkos, darančios įtaką laimės lygiui yra labai įvairios ir tarpusavyje persipynusios, jos taip pat gali skirtis priklausomai nuo skirtingų šalių, kultūrų ir bendruomenių. Bendras socialinės aplinkos aspektų poveikis, tokių kaip žmonių, kuriais galima pasikliauti turėjimas, pasitikėjimas (dar vadinamas korupcijos nebuvimu), laisvė priimti svarbius gyvenimo sprendimus ir dosnumas, padeda paaiškinti gyvenimo vertinimo skirtumus tarp laimingiausių ir nelaimingiausių pasaulio šalių. 2017-2019 metų duomenimis laimingiausių pasaulio šalių dešimtuose tokie gyvenimo aspektai, kaip socialinė parama, pasitikėjimas, dosnumas, laisvė, pajamos ir sveiko gyvenimo trukmė buvo vertinami labai aukštai (World Happiness Report 2020, p. 33-34).

Pasaulinėje laimės ataskaitoje teigiama, kad stipri socialinė aplinka gali padėti sušvelninti gyvenimo iššūkių ir įvairių nelaimių poveikį, bei pakelti bendrą asmens pasitenkinimo gyvenimu vertinimą. Bendram gyvenimo vertinimui tiesioginės ir netiesioginės įtakos taip pat turi tiek individualus, tiek institucinis pasitikėjimas ir socialiniai ryšiai. Netiesioginis poveikis pasireiškia tuo, kad socialinis ir institucinis pasitikėjimas didindamas individualios asmens gerovės atsparumą negandoms (tokioms kaip diskriminacija, bloga sveikata, žemos pajamos, nedarbas, nesaugumas gatvėse) sumažina nelygų gerovės pasiskirstymą bendruomenėje. Bendras pasitenkinimas gyvenimu aukšto pasitikėjimo aplinkoje yra beveik visu punktu (0.96) aukštesnis nei aplinkoje kur pasitikėjimas yra žemas. Bendrame socialinės aplinkos poveikyje svarbų vaidmenį vaidina ir asmeniniai socialiniai ryšiai, kurie bendrą pasitenkinimą gyvenimu pakelia dar 0.87 punkto, taip socialinei aplinkai suteikiant 1.83 punkto svorį (World Happiness Report 2020, p. 36-38).

Pagal literatūroje ir empiriniuose tyrimuose minimus socialinės aplinkos veiksnius, darančius įtaką asmens gerovei sudaryta schema su teigiamais ir neigiamais veiksniais (4 pav.).

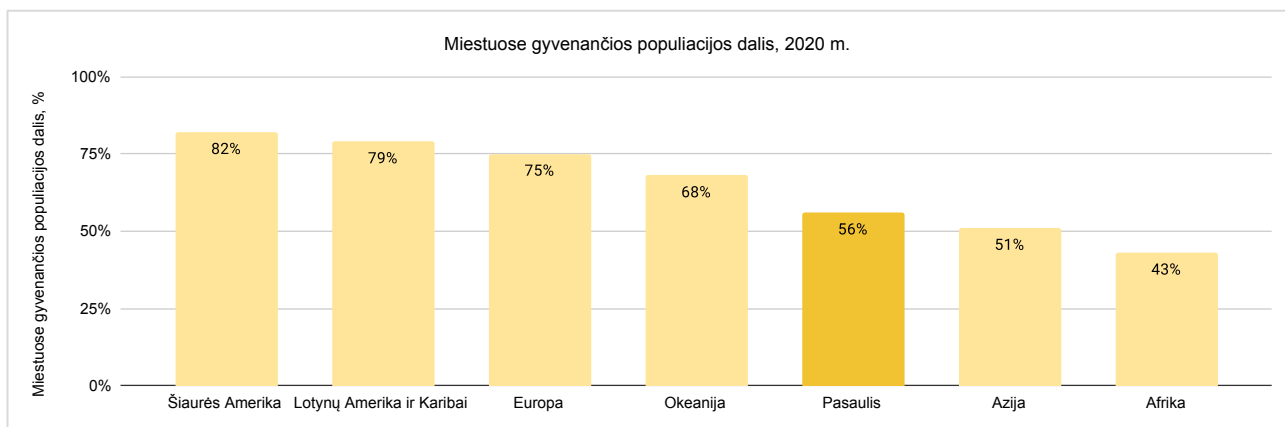
4 pav. Asmens gerovei įtaką darantys socialinės aplinkos veiksniai

Palanki socialinė aplinka ne tik pakelia gerovės lygį ir daro teigiamą įtaką žmonių sveikatai, bet ir pagerina jos pasiskirstymą bendruomenėje, todėl galima daryti prielaidą, kad socialinė aplinka yra vienas svarbiausių gyvenimo aspektų užtikrinant aukštą asmens gerovės lygį.

2. URBANIZACIJOS DINAMIKA IR ASMENS GEROVĖ MIESTUOSE

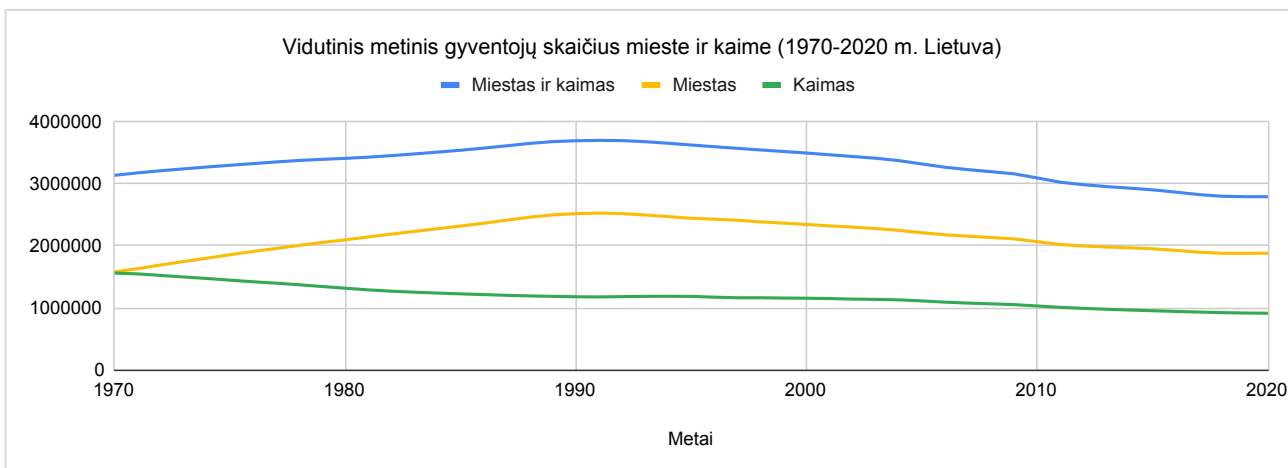
2.1. Urbanizacijos pokyčiai pasaulyje ir Lietuvoje

Jungtinių Tautų duomenimis 2020 metais 4.37 milijardai, tai yra daugiau nei pusė (56 proc.), pasaulio gyventojų gyveno miestuose, ir šiuo metu prognozuojama, kad iki 2050 metų populiacija miestuose išaugs iki 6.67 milijardų. Didžiausias gyventojų pasiskirstymo pokytis nuo 1950 metų pastebimas Lotynų Amerikos ir Karibų regionuose, čia miesto gyventojų populiacija nuo 1950 iki 2020 metų beveik padvigubėjo – išaugo nuo 41 iki 81 procento (World economic forum 2020). Jungtinių Tautų ir Statista portalo duomenimis labiausiai urbanizuotas regionas yra Šiaurės Amerika, čia miestų gyventojai sudaro 82 procentus populiacijos (5 pav.), nedaug atsilieka ir ankščiau minėtas Lotynų Amerikos ir Karibų regionas bei Europa, čia gyventojų miestuose dalis atitinkamai sudaro 79 ir 75 procentus. Tuo tarpu Azijos ir Afrikos regionuose miesto ir kaimo gyventojų dalys pasiskirsčiusios tolygiau, tačiau ir čia nuo 1950 metų pastebimas didelis miesto gyventojų dalies augimas: Afrikoje nuo 14 iki 43, o Azijoje nuo 17 iki 51 procento (World economic forum 2020).

5 pav. Miestuose gyvenančios populiacijos dalis, 2020 m. (Statista)

Pastaraisiais dešimtmečiais miesto ir kaimo gyventojų pasiskirstymo pokyčiai pastebimi ir Lietuvoje. Čia didėjo ne tik migracija į užsienio šalis, bet ir šalies viduje, vis daugiau gyventojų keitė gyvenamąją vietą ir rinkosi gyventi mieste. Lietuvoje didžiausias judėjimas šalies viduje pastebimas 1970–1990 metais (6 pav.), šiuo laikotarpiu šalies gyventojų dalis, gyvenanti miestuose, išaugo nuo 50.3 (1970 m.) iki 68.2 (1980 m.) procentų. Paskutinius tris dešimtmečius (1980–2020 metais) mieste ir kaime gyvenančių žmonių skaičiaus santykis išlieka panašus – atitinkamai 67 ir 33 procentai. Nors 1992–2004 metais pastebimas nežymus kaimo gyventojų augimas, nuo 2005 gyventojų dalis, gyvenanti miestuose, vėl po truputį augo. 2020 metais Lietuvos miestuose gyveno 1 882 506 tūkstančių (67 proc.) šalies nuolatinių gyventojų, kaime – 911 584 tūkstančių (33 proc.) (Oficialiosios statistikos portalas).

6 pav. Gyventojų skaičiaus miestuose ir kaimuose Lietuvoje dinamika 1970–2020 m. (Oficialiosios statistikos portalas)

Kartu su miestuose gyvenančios gyventojų dalies augimu pasaulyje prognozuojamas ir didžiųjų miestų, turinčių daugiau nei milijoną ir daugiau nei dešimt milijonų gyventojų, skaičiaus augimas. Miestuose susikonglomeravusi didžiulė ekonominė galia – daugiau nei 80 procentų pasaulio BVP pagaminama juose, efektyvus darbo pasiskirstymas, aukštas produktyvumas, inovacijos generuoja aukštesnes pajamas ir aukštesnius gyvenimo standartus. Vidutiniškai miesto gyventojai yra jaunesni, labiau išsilavinę ir liberalesni už kaimo gyventojus, taip pat dažniau dirba aukštos kvalifikacijos ir aptarnavimo srities darbuose bei dažniau susilaukia vaikų. Toliau augant urbanizacijos mastams, planuojama kad iki 2050 metų 7 iš 10 pasaulio gyventojų gyvens miestuose. Šiuo metu labiausiai apgyvendinti miestai pasaulyje yra Azijoje: tai Tokijas su 37.4 milijonais, Naujasis Delis, su 28.5 milijonais ir Šanchajus su 26.6 milijonais gyventojų (World Happiness Report 2020, p. 49).

Sparti urbanizacija turi ir neigiamą pusę, miestų augimas ne visada atneša tik teigiamus pokyčius, ypatingai tai jaučia silpnesnės socialinės grupės, mažiau uždirbantys ir žemesnio išsilavinimo gyventojai. Daugumoje miestų ekonominis augimas pirma apdovanoja aukštesnes, o ne žemesnes pajamas gaunančius gyventojus, taip dar labiau didindamas atskirtį ir nelygų pajamų pasiskirstymą (Sunleya, Martinb, Tylerc 2017, p. 386). To pasekoje iškyla apgyvendinimo problemos, trūksta įperkamu būstų, dėl ko miestų pakraščiuose atsiranda vargingos teritorijos ir nelegalių būstų lūšnynai, auga nusikalstamumas. O neišplėtotą viešojo transporto sistema ne tik didina socialinę atskirtį, bet ir prisideda prie padidėjusio oro užterštumo miestuose ir pasaulyje – miestai atsakingi už daugiau nei 70 procentų pasaulyje pagaminamų išmetamųjų dujų kiekio. Besiplečiant ir augant miestams taip pat iškyla viešų, bendruomeninių ir žaliųjų miesto erdvių klausimas, šioms erdvėms, kurios suteikia socialinę ir laisvalaikio erdvę, lieka vis mažiau vietos (World Happiness Report 2020, p. 49).

Pastaraisiais metais pastebimas namų ūkių sudarančių asmenų skaičiaus mažėjimas, vis daugėja žmonių gyvenančių po vieną, tai ne tik vyresnio amžiaus vieniši gyventojai, bet ir jaunesni

asmenys, kurie savanoriškai ar dėl susiklosčiusių gyvenimo aplinkybių gyvena vieni. Europos statistikos portalo „Eurostat“ duomenimis nuo 2010 iki 2019 metų bendras namų ūkių skaičius Europos Sąjungoje išaugo 7 procentais, o vidutinį namų ūkį sudarė 2.3 asmenų. Per šį laikotarpį tik keliose Europos Sąjungos šalyse narių, sudarančių namų ūkį skaičius išliko stabilus, tai Belgija, Danija ir Nyderlandai, tuo tarpu kitose šalyse vidutinis namų ūkių narių skaičius mažėjo. Minėtu laikotarpiu pastebimi pokyčiai ir namų ūkių sudėtyje – vieno asmens namų ūkių skaičius išaugo 18.7 procentais, 2019 metais jis sudarė 38.7 procentus namų ūkių. Svarbu paminėti ir tai, kad šie pokyčiai pastebimi visose amžiaus grupėse ir tarp abiejų lyčių Europos Sąjungos gyventojų (Eurostat). 2019 metais Lietuvos statistikos portalo duomenimis, 38 procentai visų namų ūkių Lietuvoje buvo vieno asmens namų ūkiai, o kai kuriose šalies apskrityse ši dalis artėja link 50 procentų. Taip pat vieno asmens namų ūkių dalies augime pastebima tai, kad kaimuose tokių ūkių dalis yra didesnė negu miestuose, čia vieno asmens namų ūkiai sudaro 42 procentus, kai tuo tarpu miestuose ši dalis siekia 36 procentus (Oficialiosios statistikos portalas).

2.2. Kaimynystės miestuose dinamika

Nuolat augant gyventojų skaičiui miestuose, natūraliai keičiasi ir didėja gyventojų tankis, keičiasi miestų struktūra, planavimas, kuriasi nauji rajonai, taikomi nauji miesto ir kaimynysčių planavimo principai, visi šie aspektai daro įtaką ir vietos bendruomenėms. Yra nuomonių, kad miestuose didėja socialinis susvetimėjimas, ryškėja individualizmo tendencijos, kad dėl augančio socialinio mobilumo mažėja bendruomeniškumo jausmas. Bendruomeniniai ryšiai tampa specializuoti, skirti specifiniams ištekliams gauti, vis mažiau lieka įprastinių pagalbos ryšių, mažėja viešo socialumo, jį keičia privačios draugystės. Miesto bendruomenės literatūroje rečiau vadinamos kaimynystėmis dėl pasikeitusių ir nutolusių narių tarpusavio santykių, jie prilyginami išskaidytiems, paramos ir socialumo funkcijas atliekantiems tinklams (Leliūgienė, Sadauskas 2011, p. 1293).

Miestai yra labai dinamiški dariniai, ypatingai paskutiniaisiais dešimtmečiais, augant gyventojų judėjimui, ryškėja nuolatinė miestų kaita: jie ne tik auga dydžiu ir gyventojų skaičiumi, bet ir darosi įvairesni gyventojų sudėtimi. Marga gyventojų sudėtis keičia ir kaimynystes, nes šalia vienas kito gyventi pradeda skirtingų socialinių ar etninių grupių ir identitetų gyventojai, kuriems staiga reikia mokytis gyventi kartu. Dauguma kiekybinių tyrimų rodo neigiamą ryšį tarp etinės įvairovės ir socialinės sanglaudos kaimynystėje, teigiama, kad bent jau trumpuoju laikotarpiu gyventojų įvairovė neigiamai veikia socialinį solidarumą ir socialinį kapitalą (Pratsinakis et al. 2017, p. 103). Tokioms įvairioms kaimynystėms dažnai trūksta vieningos tapatybės elementų, kurie yra būtini vietos kūrimui (angl. *placemaking*) – tai procesas kurio metu erdvė tampa vieta, kai sujungiamos į bendrą funkcionavimą abi aplinkos – sukurta (vieta) ir gyvoji (žmonių). Viešos miesto erdvės ir jose

atsirandantys socialiniai santykiai yra tarpusavyje susiję ir veikia vieni kitus, todėl tapatumo trūkumas apsunkina bendrų erdvių ir ryšio su vieta kūrimą (Kuvač, Schwai 2017, p. 84).

Kitas svarbus kaimynystę miestuose veikiantis aspektas yra pastebimas miestiečių polinkis mažinti socialinių kontaktų kiekį ir įsitraukimą į bendrą socialinį gyvenimą, stengiamasi vieni kitiems netrukdyti ir kartu palaikyti tam tikrą draugišką atstumą. Mažinant socialinį įsitraukimą, bet palaikant socialinę tvarką, siekiama apsaugoti savo privatumą, siekiama išlaikyti balansą tarp įsitraukimo, abejingumo ir bendradarbiavimo vieni su kitais. Toks bendravimo fenomenas kai kurių autorių aiškinamas moralinio minimalizmo sąvoka – kai gyventojai renkasi turėti daugiau skirtingų paviršutinių kontaktų, negu intymių ryšių. Tai naudojama kaip socialinės kontrolės forma, kuri leidžia kiek įmanoma sumažinti ar išvengti konfliktų su šalia gyvenančiais. O susidūrus su problema ar konfliktu dažnai susiduriama ir su mandagaus abejingumo bei neigiamo solidarumo elgesio modeliu, kuomet vadovaujamosi nerašyta miesto kaimynystės santykių taisykle: jei jūs nesikišite į mano reikalus, aš nesikišiu į jūsų. Visi šie aspektai paaiškina kodėl miesto bendruomenėse ir kaimynystėse sunkiai formuojasi stiprūs socialiniai ryšiai (Kouvo, Haverinen 2017, p. 3756-3757).

Dėl visų aukščiau minėtų miesto kaimynystės pokyčių šiuolaikinė visuomenė susiduria su augančiomis ir gausėjančiomis socialinėmis problemomis, nes augantis socialinis susvetimėjimas, tapatumo trūkumas, silpni socialiniai ryšiai ir problemų sprendimo vengimas nepadedą kurti stiprios bendruomenės. Tam valdžios institucijos pasitelkia įvairias iniciatyvas, skirtas bendruomeniškumo ugdymui ir bendruomenių stiprinimui, kurios šiame darbe bus apžvelgiamos vėliau.

2.3. Urbanizacijos apraiškos Vilniuje

Oficialiosios statistikos portalo duomenimis, 2021 metų pradžioje Vilniuje gyveno 559 250, Vilniaus miesto savivaldybės duomenimis – 590 123 gyventojų, tačiau pagal Vilniaus gydymo įstaigose registruotų pacientų skaičių spėjama, kad Vilniaus mieste gyvena kiek daugiau nei 630 000 gyventojų (Vilniaus teritorinė ligonių kasa). Remiantis oficialiais statistikos duomenimis, per pastaruosius penkis metus (2016-2020 m.) gyventojų sostinėje padaugėjo 2,12 procento, natūralu, kad daugėjant gyventojų skaičiui mieste, auga ir gyventojų tankis – 2020 metų duomenimis, Vilniuje viename kvadratiname kilometre gyveno 1 401 gyventojas. Nors Vilnius šalyje pirmauja pagal gyventojų skaičių, pagal gyventojų tankį, Vilnių lenkia kiti didieji miestai: Kaunas (1843), Panevėžys (1717) ir Klaipėda (1521) (Oficialiosios statistikos portalas). Tačiau tokie gyventojų tankumo duomenys gali būti įtakoti galimai realybės neatitinkančios oficialios Vilniaus gyventojų statistikos, todėl galima daryti prielaidą, kad iš tikrųjų gyventojų tankumas Vilniaus mieste yra didesnis, nei oficialiai skelbiama.

Vilnius sutraukdamas gyventojus iš visos šalies tapo labai įvairus ir nevienalytis miestas. Vilniaus miesto teritorija suskirstyta į 21 dalį – seniūnijas, visos jos skirtingos, su savais bruožais, gyventojų sudėtimi, kultūriniu gyvenimu, infrastruktūra, architektūriniais sprendimais ir žaliųjų zonų kiekiu. Daugiausia gyventojų turi Verkių (51537), Žirmūnų (43807), Pašilaičių (41428), Antakalnio (40903) ir Naujosios Vilnios (39151) seniūnijos (Vilniaus miesto savivaldybė). Šiame darbe daugiau dėmesio skiriama keturiems sostinės rajonams: Antakalniui ir Žvėrynui, bei Žirmūnams ir Fabijoniškėms. Atliekant tyrimus siekiama palyginti du žalius, išskirtinius ir prestižiniais laikomus miesto rajonus, tai – Antakalnis ir Žvėrynas, bei du didelius ir pilnus daugiabučių gyvenamuosius rajonus – Žirmūnus ir Fabijoniškes.

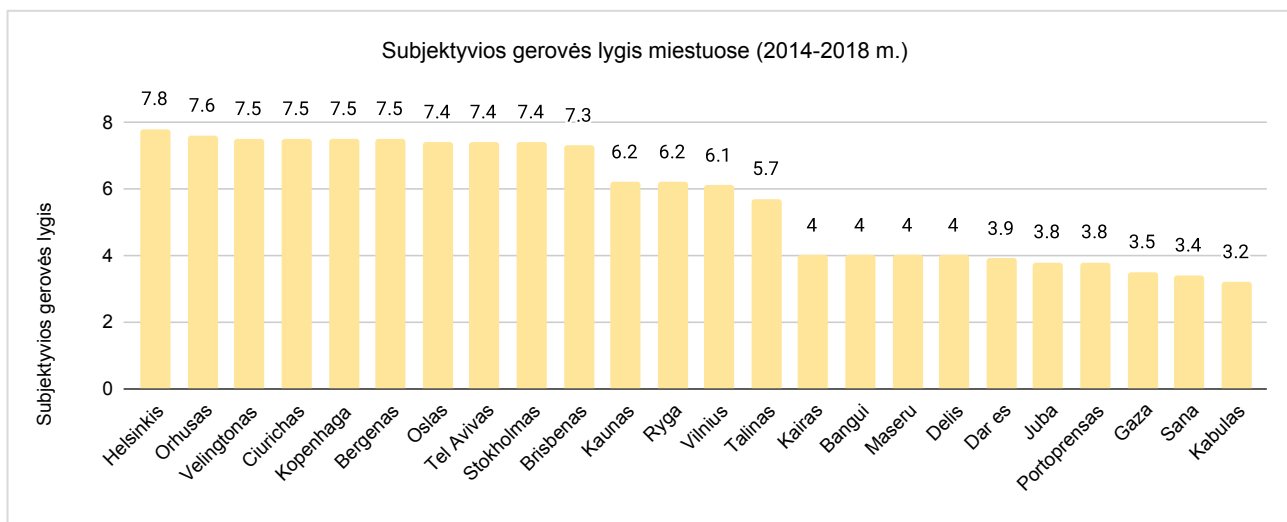
Antakalnis yra antras pagal dydį ir seniausias Vilniaus rajonas, pasižymintis žalių zonų bei parkų gausa ir istorinio paveldo objektais. Ši miesto dalis įsikūrusi netoli centro, kairiajame Neries krante, turi gerai išvystytą viešojo transporto sistemą. Žvėrynas savo plotu yra vienas mažiausių sostinės rajonų, tačiau taip pat vienas seniausių, pasižymintis žemaaukšte statyba, daugelis medinių gyvenamųjų namų įtraukti į istorinio paveldo sąrašą, gausu žaliųjų zonų. Ši miesto dalis, kaip ir Antakalnio seniūnija, yra netoli miesto centro, dešiniajame Neries upės krante. Žirmūnų seniūnija taip pat įsikūrusi dešiniajame Neries krante, tačiau didžioji dauguma gyvenamųjų namų čia yra daugiabučiai, seniūnija pasižymi gera infrastruktūra ir susisiekimu su kitomis miesto dalimis. Šiuo metu joje vyksta aktyvūs, Vilniaus miesto savivaldybės inicijuojami, tvarkymo darbai: tvarkoma aplinka, gerinama infrastruktūra, įrengiamos poilsio ir sporto zonos. Fabijoniškių seniūnija iš ankščiau minėtų miesto dalių yra jauniausia ir labiausiai nutolusi nuo centro, tačiau pagal gyventojų skaičių viena didžiausių – visame mieste užima trečią vietą. Šiame rajone vyrauja daugiaaukštė sovietinio laikotarpio gyvenamųjų namų statyba, mažai renovuotų namų, žaliųjų zonų taip pat mažiausia lyginant su kitomis trimis seniūnijomis (Neakivaizdinis Vilnius 2021).

2.4. Asmens gerovė Lietuvoje

Ankščiau minėtuose asmens gerovės ir laimės tyrimuose pateikiami ir Lietuvos rodikliai, pasaulinės laimės ataskaitos duomenimis Lietuva laimės lygio reitinge užima 41-ą vietą (laimės indeksas 2017-2019 metais siekė 6.2 balo) ir patenka į šalių 20-uką, kuriose laimės lygis per paskutinius 10 metų augo sparčiausiai – Lietuvoje laimės lygis pakilo 0.77 balo (World Happiness Report, 2020, p. 15). Pagal OECD geresnio gyvenimo indeksą Lietuva užima 28-ą vietą, Lietuvos indeksas siekia 5.3 ir keliomis dalimis aplenkia artimiausią kaimynę Latviją (4.9). Lietuvoje iš visų 11 indikatorių, geriausiai buvo vertinami: darbo ir laisvalaikio balansas (8.6), išsilavinimas (7.3) ir užimtumas (6.5) (OECD Better Life Index 2020). Europos vertybių tyrimo duomenimis, pagal labai laimingais save laikančių gyventojų dalį Lietuva yra paskutinėje vietoje, tačiau pagal laimingų

gyventojų dalį Lietuva pirmauja – tokių gyventojų dalis šalyje siekia net 74 procentus (European Values Study 2017).

Kitas svarbus asmens gerovės šalyje padėties indikatorius yra jos lygis miestuose. Subjektyvios gerovės miestuose diagrama sudaryta pagal pasaulinėje laimės ataskaitos duomenis, kurioje buvo teirujamasi kaip pozityviai miestų gyventojai vertina savo gyvenimus 2014-2018 metų laikotarpiu. Žemiau pateiktoje diagramoje (7 pav.) pateikti 10 aukščiausių ir 10 žemiausių vidutinį gyvenimo vertinimą turintys miestai, bei Lietuvos ir artimiausių jos kaimynių sostinės. Daugiau nei pusė aukščiausių vertinimą turinčių miestų dešimtuko yra Skandinavijos šalių miestai. Į pasaulio miestų reitingą įtraukti du Lietuvos miestai: Kaunas, kurio reitingas 6.2 ir Vilnius – 6.1, Ryga su 6.2 reitingu keliomis pakopomis lenkia Vilnių, tuo tarpu Estijos sostinė atsilieka daugiau, šio miesto gerovės lygis siekia 5.7 balus.

7 pav. Subjektyvios gerovės lygis miestuose 2014-2018 m. (World Happiness Report, 2020)

Nors Lietuvoje aukštesnis subjektyvios gerovės lygis matomas Kaune, tačiau Vilnius yra trečioje pasaulio miestų reitingo vietoje pagal subjektyvios gerovės lygio augimą. Vilniuje šis lygis pakilo 0.94 punkto, lyginant 2005-2013 ir 2014-2018 metų laikotarpius. Ryga pagal subjektyvios gerovės lygio augimą yra tryliktoje vietoje, čia per minėtą laikotarpį lygis pakilo 0.74 punkto, Taline tuo tarpu augimas mažesnis – 0.3 punkto.

Vertinant žemiausių subjektyvios gerovės reitingą turinčius miestus svarbu atsižvelgti ne tik į tai, kad dauguma šių miestų yra žemesnio išsivystymo lygio regionuose (dauguma Afrikoje ir vidurio Rytuose), bet ir į tai, kad dauguma šių miestų per pastaruosius metus buvo veikiami karo, ginkluotų konfliktų, pilietinių karų, gamtos stichijų ar politinio nestabilumo. Nesaugumo jausmas, nestabili situacija ir pasikartojantys ginkluoti konfliktai neigiamai veikia tiek bendrą, tiek individualų subjektyvios gerovės lygį. Bendrai vertinant pastarojo dešimtmečio pasaulio miestų laimės lygį pastebimas bendras lygio žemėjimas, tačiau tokius rezultatus labiausiai veikia reitingo apačioje esantys miestai, kurie patyrė rimtas gamtines, politines ar karines negandas. Jeigu į pasaulio miestų

vidurkį nebūtų įtraukti šie rimtus iššūkius patyrę miestai, matytume kitus rezultatus – kad bendras pasaulio miestų laimės lygis per pastarąjį dešimtmetį augo. (World Happiness Report 2020, p. 51)

Jau 20 amžiaus pradžioje atlikti sveikatos ir socialinių mokslų tyrimai pastebėjo sveikatos ir asmens gerovės skirtumus tarp kaimo ir miesto gyventojų, tuomet gyvenimas kaimuose buvo siejamas su sveikata ir bendra gerove, o miestai – su vargu ir atskirtimi, kuomet aukštas asmens gerovės lygis buvo jaučiamas tik tarp pasiturinčių gyventojų (Risser 2020, p. 3). Šiais laikais, lyginant šalies miestų ir kaimų laimės lygius dėl duomenų trūkumo vis dar sunku vienareikšmiškai teigti, kad miestuose ar kaimuose žmonės yra laimingesni ar nelaimingesni. Vienose šalyse miestų laimės lygis lenkia kaimus, kitose atvirkščiai. Lietuvoje kol kas galima lyginti tik Vilniaus, Kauno ir bendrą visos gerovės lygį, visi trys rodikliai yra labai panašūs – Kauno ir bendras šalies rodikliai sutampa, siekia 6.2 balo, o Vilnius truputį atsilieka. Tačiau tiek bendras šalies, tiek sostinės gerovės lygio rodikliai patenka tarp pasaulyje sparčiausiai augančių, bendras šalies gerovės lygis per pastaruosius 10 metų paliko 0.77, o sostinėje 0.94 balo. Pastebima ir tai, kad laimės ir gerovės lygio pasiskirstymas nevienodas ne tik miestuose ir kaimuose, bet ir šalių regionuose. Vienose šalyse dėl miestuose esančios atskirties, neramumų ir saugumo trūkumo pastebimas žemesnis laimės lygis negu kaimuose, kai tuo tarpu kitose šalyse miestai, kartu su geresnėmis darbo galimybėmis ir geresne infrastruktūra laimės lygiu lenkia kaimus.

2.5. Bendruomeninių ryšių kūrimas ir stiprinimas Vilniaus mieste

Dauguma mokslininkų ir viešosios politikos vykdytojų vieningai sutaria, kad gyvenamoji aplinka ir bendruomeniniai ryšiai veikia gyventojų gerovę. Christina Lanzl akcentuoja bendrų erdvių transformavimą, atnaujinimą, gerinimą ir kitokį keitimą, siekiant stiprinti kaimyninius ir bendruomeninius ryšius. Atnaujinant ir rūpinantis viešosiomis erdvėmis gyvenamuosiuose rajonuose kuriama gyventojams draugiška aplinka, kurioje jie mielai leidžia laiką ir bendrauja vieni su kitais, kaip stiprėjant tarpusavio ryšiams. Vienas iš svarbiausių vietos kūrimo proceso aspektų yra tai, kad viešos erdvės kuriamos visiems vietos gyventojams ir ja naudotis taip pat skatinami be išimties visi. Tokios bendrai visų naudojamos vietos kuria bendruomenės nuotaiką, ten dalyvaujant kasdieninėje ir šventinėje veikloje formuojasi kaimynystės identitetas ir formuojasi priklausymo bendruomenei pasididžiavimo jausmas. Dažnai bendruomenės nariai skatinami ne tik dalyvauti renginiuose, bet ir prisidėti prie jų organizavimo, kad dar labiau įtraukia ir suteikia daugiau teigiamų patirčių (Lanzl 2020, p. 54-67). Bendruomenės dalyvavimo svarbą kuriant ir gerinant gyvenamąją aplinką pabrėžia ir P. Medved (2017), pastebėta, kad kuo gyventojai daugiau įsitraukia į aplinkos kūrimo procesus ir sprendimų priėmimą bei dalyvauja įvairiuose tam skirtuose renginiuose, tuo labiau jie jaučiasi susiję su gyvenamąja vieta ir tos vietos bendruomene (Medved 2017, p. 108).

Vilniaus mieste yra vykdomos ir skatinamos įvairios, į gyvenamosios aplinkos gerinimą orientuotos iniciatyvos, nuo paramos kaimynų iniciatyvoms iki didelių gyvenamųjų rajonų atnaujinimo projektų. Vilniaus miesto savivaldybė nuolat skatina miesto gyventojus įsitraukti į sprendimų priėmimą ir aktyviau dalyvauti gyvenamosios aplinkos keitimo, gerinimo ir gražinimo iniciatyvose. Viena iš tokių paramų yra pagalba steigiant daugiabučių bendrijas, kuomet padedama bendrijas įsteigti, konsultuojama ir apmokamos steigimo išlaidos. Per paskutinius tris metus Vilniuje buvo įsteigtos 126 bendrijos, taip gyventojai yra skatinami perimti daugiabučių ir bendrų objektų priežiūrą ir valdymą, rinktis paslaugų tiekėjus ir priimti kitus su gyvenamąja aplinka susijusius sprendimus.

Siekiant gražinti ir gerinti gyvenamąją aplinką, Vilniaus miesto savivaldybė remia gyvenamųjų pastatų ir bendrų gyvenamųjų erdvių atnaujinimo darbus. Vilniaus senamiestyje savivaldybė padengia nuo 40 iki 50 procentų gyvenamųjų pastatų fasadų ir kultūros vertybėmis laikomų statinių teritorijos ir išorės tvarkymo darbų išlaidų. Taip pat paremiami ir daugiabučių atnaujinimo projektai, kuomet tvarkomi pastatų stogai, fasadai, apšvietimas ar kitos bendro naudojimo vietos. Norint susitvarkyti kiemus, galima pasinaudoti dar viena savivaldybės paramos forma, kuomet padengiama pusė kiemo tvarkymo išlaidų (Vilniaus miesto savivaldybė).

Kaimynijų programa

2017 metais Vilniaus miesto savivaldybė pristatė Kaimynijų programą, kurios metu suskirstė Vilniaus miesto teritoriją į 1288 kaimynijas – erdviškai susijusių daugiabučių gyventojų bendruomenes, ir skatina jų gyventojus susiburti ir drauge spręsti kaimynijos tvarkymo ir atnaujinimo klausimus. Šiai programai finansuoti skirti 100 milijonų eurų – nuo 10 iki 15 eurų už atnaujinamą kvadratinį metrą, tokį finansavimą priėmę gyventojai įsipareigoja atnaujintą teritoriją 10 metų tvarkyti ir prižiūrėti savo lėšomis. Kaimynijų gyventojai patys gali nuspręsti kaip susitvarkyti aplinką, ar tai bus apželdinimas, vaikų žaidimų aikštelės, sporto erdvės, ar bet kuris kitas bendrą kaimynijos aplinką gerinantis sprendimas (Vilniaus miesto savivaldybė). Stebint miesto seniūnijų gyvenimą pastebėta, kad paprastai gyventojai nesirūpina žeme kuri jiems nepriklauso – „valstybine žeme“, todėl šia iniciatyva suskirsčius teritorijas ir suteikus gyventojams sprendimo laisvę, siekiama suinteresuoti gyventojus savo aplinkos tvarkymu, priežiūra bei skatinama ja daugiau naudotis.

Kita šios programos dalis siūlo nemokamai sutvarkyti renovaciją pasirinkusių kaimynijose esančių daugiabučių kiemus. Šia iniciatyva siekiama sutvarkyti ir paversti jaukesnėmis, patogesnėmis ir kaimyniškesnėmis bendro naudojimo erdvės. Nuo 2020 metų prie atnaujintų daugiabučių savivaldybė pradėjo šaligatvių, automobilių stovėjimo aikštelių, vaikų žaidimo aikštelių, sporto treniruoklių ir žaliųjų erdvių atnaujinimą ir įrengimą (Vilniaus miesto savivaldybė). Nors pirmoji

kaimynijų programos dalis vystoma jau ketverius metus, didelio populiarumo ji nesusilaukia, oficialiai įvykdyti yra tik 4 projektai, dar keli yra ruošiami ir laukia patvirtinimo. Pagrindinė tokio lėto programos vystymosi priežastis yra gyventojų nesusikalbėjimas bei lyderių trūkumas. Gyventojai sunkiai susitaria dėl bendrų sprendimų, t.y. kaip turi atrodyti būsimas kiemas, ką reikėtų atnaujinti, ką reikėtų įrengti t.t. Taip pat trūksta kaimynijų atstovų, kurie projektus išjudintų ir sukviestų gyventojus bendram tikslui.

Saugi kaimynystė

Tai policijos kurta nusikaltimų prevencijos iniciatyva, grindžiama policijos, bendruomenės ir savivaldos institucijų bendradarbiavimu, šia iniciatyva buvo siekiama įtraukti bendruomenę į visuomenės saugumo veiklą. Saugios kaimynystės iniciatyva pradėjo veikti 1997 metais, tačiau 2001 nutrūkus valstybės finansavimui sustojo ir oficiali jos veikla. Tuo metu Vilniuje veikė per 400 aktyvių šio judėjimo narių ir iki šiol yra kaimynysčių, kuriose, nors ir ne oficialiai, yra vis dar taikomi saugios kaimynystės principai: stebima aplinka ir saugomas joje esantis turtas, pranešama apie nusižengimus ar įtartina veiklą, rengiami susirinkimai.

Programos veikimo metu pastebėta, kad tinkamai ją įgyvendinant nusikaltimų skaičius mažėjo iki 80 procentų, o ir pačių nusikaltėlių teigimu, jau vien Saugios kaimynystės ženklas juos paskatindavo rinktis kitą teritoriją. Taip pat saugios kaimynystės zonose sumažėdavo ir kelių eismo taisyklių pažeidimų. Pastebėti ir kiti teigiami šios iniciatyvos aspektai: kaimynai susipažindavo ir daugiau bendraudavo tarpusavyje bei daugiau rūpindavosi vieni kitų turtu, formuodavosi bendruomenės, gyventojai jautėsi saugesni ir ramesni. Šios iniciatyvos esmė buvo bendruomenės įtraukimas į savo aplinkos saugojimą ir stebėjimą, policija padėdavo įsteigti grupę, konsultuodavo iškilusiais klausimais, tačiau kasdienė grupės veikla buvo pačių narių atsakomybė. Programos metu įrodyta, kad saugios kaimynystės teritorijose, kuriose kaimynai kartu stebi ir rūpinasi aplinka, vagysčių ir kitų turtinių nusikaltimų ženkliai sumažėdavo. Pirmas ir esminis žingsnis kuriant saugią aplinką yra kaimynų pažinimas ir bendradarbiavimas tarpusavyje (Lietuvos policija).

Kaimynai padeda kaimynams

Tai 2020 metais, pirmojo dėl COVID-19 ligos paskelbto karantino metu Vilniaus miesto savivaldybės pasiūlyta iniciatyva, skatinusi kaimynus padėti šalia gyvenantiems. Vilniaus miesto savivaldybė daugiabučių laiptinėse išplatino skelbimus-formas, kuriose buvo galima savanoriškai įrašyti savo kontaktus, skirtus kitiems kaimynams, kad jie galėtų kreiptis jeigu jiems prireiktų pagalbos. Deja, bet apie šios iniciatyvos sėkmingumą ir rezultatus informacijos nėra, miesto

savivaldybės atstovas negalėjo suteikti jokios informacijos, nes ji nei akcijos metu, nei po jos nebuvo renkama.

Vilniaus rajonų žingsnių iššūkis

Kita, Lietuvoje paskelbto karantino metu atsiradusi iniciatyva kviečia Vilniaus gyventojus eiti už savo rajoną. 2021 metais keturis mėnesius trunkanti iniciatyva skatina Vilniaus gyventojus daugiau judėti einant pasivaikščioti ir taip renkant žingsnius išvesti savo rajoną į priekį. Tokios iniciatyvos pavyzdys rodo, kaip galima sujungti aktyvią ir sveikatai naudingą veiklą su bendruomenės stiprinimu: bendro tikslo siekimu, noru stengtis už savo rajoną bei galimybe juo didžiuotis. Gyventojai taip skatinami ne tik judėti, bet ir daugiau laiko praleisti lauke, naudotis bendromis erdvėmis, bendrauti su rajono kaimynais juos taip pat paskatinant dalyvauti ir siekti bendro tikslo. Iniciatyva prasidėjo 2021 metų balandžio 16 dieną, per pirmą mėnesį pastebėta, kad iniciatyvoje dalyvaujančių gyventojų dienos žingsnių skaičius išaugo nuo 4000 iki 4500.

Visos šios iniciatyvos orientuotos į miesto gyventojų gyvenamosios aplinkos gerinimą ir pačių gyventojų įtraukimą į sprendimų, susijusių su jų aplinką priėmimą bei tos aplinkos priežiūrą. Tokių ir panašių projektų patirtis rodo, kad įtraukus gyventojus į su gyvenamąja aplinka susijusių sprendimų priėmimą, gerėja jų įsitraukimas, priimami daugumai tinkantys sprendimai, aplinka daugiau rūpinamasi ir ji labiau tausojama, gyventojai tampa labiau patenkinti savo gyvenamąja vieta, daugiau bendrauja tarpusavyje.

3. KAIMYNINIŲ RYŠIŲ IR JŲ POVEIKIO ŽMONIŲ GEROVEI VILNIAUS MIESTE EMPIRINIS TYRIMAS

3.1. Tyrimo metodika

Tyrimo tikslas: atskleisti tarp Vilniaus miesto gyventojų susiklosčiusiu kaimyninius ryšius bei įvertinti ar egzistuoja ryšys tarp santykių kaimynystėje ir subjektyvaus gyventojų gyvenimo vertinimo, taip pat atskleisti svarbiausias kaimyninių santykių mieste charakteristikas ir susipažinti su kaimyninių ryšių mieste dinamika.

Šiam tikslui buvo atlikta kiekybinė Vilniaus miesto gyventojų apklausa ir 4 kokybiniai interviu su pasirinktų seniūnijų atstovais. Derinant abi tyrimo dalis buvo siekiama susidaryti kuo platesnį vaizdą apie kaimyninių ryšių pobūdį ir padėti Vilniaus mieste bei jų galimai daromą įtaką asmens gerovei. Kiekybinis tyrimas pasirinktas siekiant surinkti kuo daugiau informacijos apie skirtingų Vilniaus miesto gyventojų bendravimo kaimynystėje įpročius ir nuomones apie tai. Kokybiniai interviu su keturių Vilniaus miesto seniūnijų atstovais buvo atlikti siekiant geriau įsigilinti ir suprasti kaimyninių santykių padėtį ir pokyčius jų atstovaujamos seniūnijose bei susipažinti su tose seniūnijose taikomais bendruomenių stiprinimo būdais.

Tyrimo hipotezės:

1. Miesto gyventojai nors ir gyvendami tankiau ir arčiau vienas kito nei kaimo gyventojai, mažiau bendrauja su kaimynais.
2. Artimas ir pastovus bendravimas su šalia gyvenančiais žmonėmis daro teigiamą įtaką asmens gerovei ir laimės jausmui.
3. Artimais ryšiais susijusios ir stiprios bendruomenės neišsena kurti iš viršaus, žmonės turi patys dalyvauti sprendimų priėmimo ir bendruomenės veikloje, valdžios organai gali tik paskatinti ir sudaryti tinkamas sąlygas bendruomenių vystymuisi.

Kiekybinė tyrimo dalis

Kiekybinės tyrimo dalies tikslas yra įvertinti tarp gyventojų susiklosčiusius kaimyninius ryšius ir patikrinti ar jie veikia gyventojų gyvenimo vertinimą, taip pat susipažinti su gyventojų požiūriu į kaimynystę.

Apklausoje dalyvavo 550 pilnamečių Vilniaus miesto gyventojų. Apklausa vykdyta 2021 metų kovo 15-31 dienomis internetinėje „*Google Forms*“ platformoje, ją sudarė 20 klausimų apie kaimynystę, 2 klausimai apie asmens gerovę bei 10 demografinių, tačiau ne asmeninio pobūdžio

klausimų, apklausa buvo anoniminė ir konfidenciali, nebuvo renkami jokie asmeninio pobūdžio ar asmenis identifikuoti leidžiantys duomenys. Kiekybinio tyrimo anketos klausimas pateikti priede nr. 1. Apklausa anketa buvo pateikta trimis dalimis – trimis klausimų blokais atskiruose puslapiuose, visi pateikti klausimai buvo privalomi, todėl respondentai negalėjo praleisti vieno ar dalies klausimų. Anketos klausimai sudaryti remiantis moksline literatūra, aktualiais pasaulio tyrimais, autorės žiniomis ir nuomone. Teiginių teisingumo įrodymui, su gautais apklausos rezultatais buvo atliekami statistinių hipotezių t testai, kurie padėjo įvertinti ar pasirinktų aibių vidurkiai statistiškai reikšmingai skiriasi (Statistinė kiekybinių duomenų analizė su SPSS ir STATA. Hipotezių tikrinimas. 2008).

Apklausa platinta socialinio tinklo Facebook grupėse: atskirų bendruomenių privačiose Facebook grupėse bei oficialiose Vilniaus miesto seniūnijų Facebook paskyrose (Antakalnio, Žvėryno, Žirmūnų ir Fabijoniškių). Pirmiausia apklausoje buvo kviečiami dalyvauti Vilniaus miesto gyventojai iš minėtų keturių seniūnijų: Antakalnio, Žvėryno, Žirmūnų ir Fabijoniškių, kadangi paraleliai buvo kalbinti šių seniūnijų atstovai ir seniūnai, tad buvo tikimasi ir stengiamasi sulaukti daugiausia atsakymų būtent iš jų. Antakalnio, Žvėryno ir Žirmūnų gyventojai aktyviai dalyvavo apklausoje, atitinkamai 14, 11 ir 11 procentų apklausos dalyvių buvo šių seniūnijų gyventojai. Deja, bet Fabijoniškių gyventojai nebuvo tokie aktyvūs, šios seniūnijos gyventojai sudarė tik 6 procentus visų apklausos dalyvių. Kadangi buvo stengiamasi surinkti kuo daugiau informacijos apie Vilniaus miesto gyventojų kaimyninius ryšius, toliau apklausoje buvo kviečiami dalyvauti ir kitų seniūnijų gyventojai.

Kiekybinės tyrimo dalies anketos klausimai

Pirmas klausimų blokas buvo skirtas susipažinti su esama kaimyninių santykių padėtimi Vilniaus mieste. Apklausoje dalyvių buvo teiraujama apie jų bendravimą su kaimynais įpročius: bendravimo dažnumą, pobūdį ir kokiose erdvėse dažniausiai bendraujama. Siekiant geriau suprasti kaimynų tarpusavio santykius, buvo klausiama kokiais tikslais kaimynai tarpusavyje bendrauja, ar tarp kaimynų turi draugų ir žmonių kuriais gali pasitikėti. Siekiant suprasti kas šiuolaikiniame mieste charakterizuoja santykius su kaimynais buvo prašoma pagal septynias kaimyninius santykius apibrėžiančias dimensijas nurodyti kas apklausos dalyviams santykiuose su kaimynais yra svarbiausia, taip pat buvo leidžiama įrašyti savo atsakymo variantą, taip siekiant praplėsti kaimyninių santykių charakteristiką. Kaimyninius santykius charakterizuojančios dimensijos buvo pateiktos remiantis Paukštytės-Šaknienės (2018) atlikto kaimynystės ryšių tyrimo rezultatais, darbe nagrinėta literatūra ir šio darbo autorės išvalgomis. Siekiant geriau įvertinti gyventojų įsitraukimą į kaimynystės gyvenimą, buvo klausiama apie kaimynystėje vykstančius renginius ir dalyvavimą juose.

Ieškant ryšio tarp kaimynystės ir asmens gerovės buvo siekiama susipažinti su subjektyviu apklausos dalyvių gyvenimo vertinimu. Tam buvo pasitelkti du pasaulyje naudojami asmens gerovės ir laimės lygio matavimo metodai: pasaulio laimės indeksas (World happiness index) ir geresnio gyvenimo indeksas (Better life index). Šie indeksai pasirinkti dėl patikrinto ir plataus jų naudojimo pasaulyje, abu indeksai leidžia pačiam apklausos dalyviui įvertinti esamą gyvenimo situaciją ir pateikti subjektyvų jos vertinimą, vienu atveju pagal geriausią galimą savo gyvenimo versiją (World happiness index) „Cantril kopėčių“ metodu, kitu atveju – pagal 11 įvairias gyvenimo sritis apibūdinančių indikatorių (Better life index). Abiem atvejais buvo naudojamos 11 balų skalės, kuomet 0 yra žemiausias, o 10 yra aukščiausias vertinimas.

Siekiant geriau įvertinti ir suprasti kaimyninių santykių pobūdį ir galimas to priežastis bei susipažinti su apklausos dalyvių demografija, buvo renkami bendrieji demografiniai duomenys – pateikti trečiajame klausimų bloke. Buvo prašoma nurodyti lytį, amžių, išsilavinimą, užimtumą, namų ūkio dydį, gyvenamąjį rajoną, kiek laiko jame gyvenama ir gyvenamojo būsto tipą.

Kokybinė tyrimo dalis

Kokybinės tyrimo dalies tikslas yra susipažinti su seniūnijų atstovų nuomone bendruomenėje susiklosčiusia kaimyninių santykių padėtimi ir pokyčiais bei jų seniūnijose taikomomis gyventojų įsitraukimo į bendruomenę skatinimo iniciatyvomis.

Vykdamas kokybinę tyrimo dalį, buvo kalbinti keturių Vilniaus seniūnijų atstovai ir seniūnai: Antakalnio, Žvėryno, Žirmūnų ir Fabijoniškių. Visi pokalbiai buvo vykdomi pagal vienodą ir iš anksto pasiruoštą klausimyną, kuris pateikiamas priede nr. 2. Dėl šalyje tuo metu paskelbto karantino ribojimų visi interviu buvo vykdomi nuotoliniu būdu, trys atstovai buvo kalbinti telefonu, vienas dalyvis pasirinko į klausimus atsakyti elektroniniu paštu, dėl seniūnų pageidauto konfidencialumo išsaugojimo interviu nebuvo įrašomi, tyrimo autorė darėsi lauko užrašus tikslesniam informacijos išsaugojimui ir analizavimui. Kadangi dėl pageidauto interviu dalyvių konfidencialumo nebuvo daromi interviu išrašai, tyrimo analizė buvo daroma rankiniu būdu pagal autorės darytuose lauko užrašuose surinktą informaciją.

Kokybinės tyrimo dalies anketos klausimai

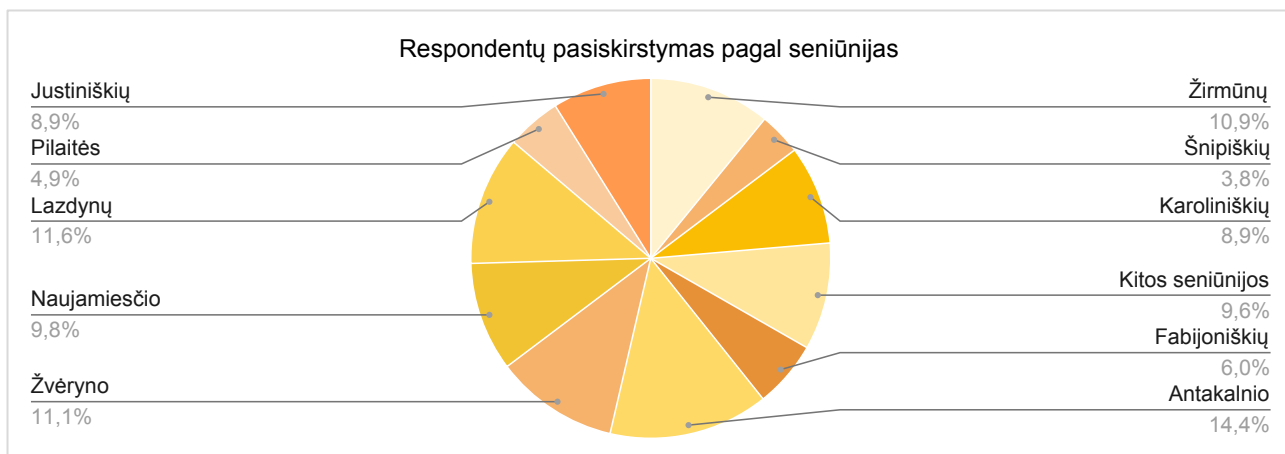
Vykdamas seniūnijų atstovų interviu, buvo siekiama surinkti palyginimui tinkamą informaciją, todėl buvo užduodami septyni vienodi klausimai apie kaimynystę jų atstovaujamos seniūnijose, klausimai buvo pateikiami ta pačia eiga, taip pat buvo leidžiama pasisakyti papildomai jei interviu dalyviai turėjo papildomos informacijos ar minčių. Remiantis analizuota literatūra ir tyrimo

išsikeltais tikslais bei uždaviniais buvo suformuluoti klausimai apie kaimynystę, kaimyninių ryšių pobūdį bei dinamiką seniūnijoje. Taip pat buvo teiraujama atstovų nuomonės apie galimybes ir priemones skirtas bendruomeninių ir kaimyninių ryšių gerinimui bei stiprinimui, bei jų nuomonės, kas trukdo tokių ryšių gerinimui. Atsižvelgiant į šalyje paskelbto karantino situaciją, buvo teiraujama dalyvių nuomonės ir įžvalgų kaip ši situacija paveikė ar tebeveikia bendruomeninius ir kaimyninius ryšius ir ar tai kaip nors pakeis žmonių tarpusavio santykius kaimynystėje.

3.2. Kiekybinės tyrimo dalies rezultatai

Didžiąją Vilniuje vykdytos kiekybinės apklausos dalyvių dalį sudarė moterys – 86 procentai, vyrų dalis siekė 14 procentų. Kaip anksčiau buvo minėta, apklausoje dalyvauti galėjo tik pilnamečiai asmenys, daugiausia atsakymų buvo sulaukta iš 25–34 ir 35–44 metų amžiaus grupėms priklausančių žmonių, kartu šių amžiaus grupių nariai sudarė daugiau nei pusę visų respondentų – 66 procentus, 45 metų amžiaus ir vyresni apklausos dalyviai sudarė penktadalį, o jaunesni nei 24 metų amžiaus – 13 procentų apklaustųjų. Tokių dalyvių amžiaus pasiskirstymą įtakoti galėjo apklausos sklaidos kanalas, t.y. tai, kad apklausa buvo platinama internetu ir socialiniame tinkle Facebook.

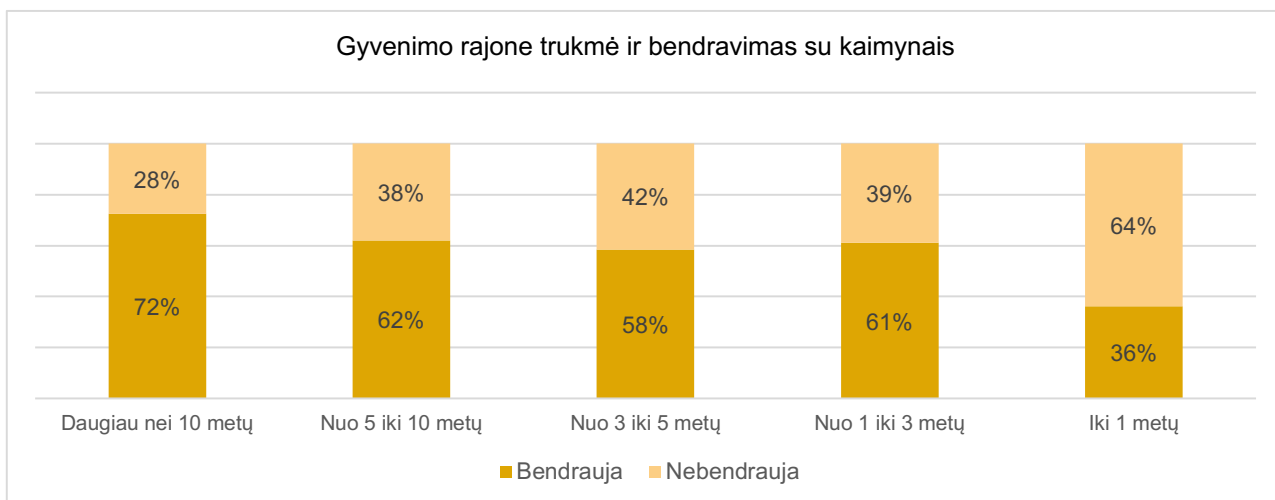
Apklausoje dalyvavo respondentų iš įvairių Vilniaus seniūnijų (8 pav.), diagramoje matomą skiltį „Kitos seniūnijos“ sudaro įvairių seniūnijų gyventojų atsakymai, kurių gyventojų apklausoje dalyvavo 10 ar mažiau (Šeškinės, Pašilaičių, Viršuliškių, Verkių ir kt.).

8 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal seniūnijas

Paklausti ar pažįsta savo kaimynus beveik 95 procentai respondentų teigė, kad pažįsta ar iš matymo atpažįsta bent dalį savo kaimynų, o su kaimynais bendrauja kiek daugiau nei 62 procentai gyventojų, visiškai su kaimynais nebendraujantys teigė 37 procentai apklaustųjų. Vertinant apklausos rezultatus pastebėta, kad didelė dalis apklaustųjų tame pačiame rajone gyvena ilgesnį laiką, daugiau nei pusė (60 procentų) nurodė, kad tame pačiame rajone gyvena ilgiau nei 5 metus, o didžioji jų dalis nurodytame rajone gyvena ilgiau nei 10 metų. Analizuojant duomenis pastebėta, kad tarp ilgiau tame

pačiame rajone gyvenančių žmonių yra daugiau su kaimynais bendraujančių, nei tarp tų, kurie rajone gyvena trumpesnį laiką. Devintoje diagramoje (9 pav.) matosi kaip su kaimynais bendraujančių gyventojų procentas kinta trumpėjant gyvenimo rajone laikui, didžiausias skirtumas pastebimas tarp daugiau nei 10 metų ir iki 1 metų tame pačiame rajone gyvenančių gyventojų, čia su kaimynais bendrauja atitinkamai 72 ir 36 procentai apklaustųjų. Tokie rezultatai galėtų patvirtinti Leliūgienės ir Sadausko (2011) teiginį, kad dėl augančio mobilumo mažėja bendravimo – kad trumpiau vienoje vietoje gyvenantys, t.y. mobilesni gyventojai su kaimynais bendrauja mažiau. Taip gali atsitikti tiek dėl laiko, tiek dėl intereso bendrauti stokos.

9 pav. Respondentų gyvenimo rajone trukmė ir jų bendravimas su kaimynais

Dažniausiai kaimynų tarpusavio bendravimas vyksta bendrose erdvėse, dalis respondentų nurodė, kad bendrauja savuose arba kaimynų namuose. Remiantis respondentų atsakymais, dažniausiai su kaimynais bendraujama šiose erdvėse:

- Bendrose namo patalpose;
- Bendrame kieme;
- Gatvėje;
- Savuose arba kaimynų namuose;
- Socialiniuose tinkluose.

Atsižvelgiant į šiuos rezultatus, galime teigti, kad bendros erdvės, tiek lauke, tiek viduje yra svarbios kaimynų bendravimui, todėl svarstant kaimyninių ryšių stiprinimo iniciatyvas reikėtų atsižvelgti į bendrųjų erdvių būklę ir jų gerinimą, siekiant padaryti bendravimui palankesnes. Tuo tarpu internetinė erdvė dar nėra užėmusi gyvo bendravimo pozicijų ir jo nepakeičia, vos 43 procentai apklaustųjų nurodė, kad turi erdvę internete, skirta kaimynų bendravimui. Tačiau aktyviai socialinėje erdvėje bendraujantys pasisakė tik 14 procentų apklaustųjų, o trečdalis teigė, kad socialiniuose tinkluose perskaito naujienas, tačiau aktyviai bendravime nedalyvauja, ir kiek daugiau nei pusė apklaustųjų nurodė socialiniuose tinkluose su kaimynais išvis nebendraujantys.

Siekiant geriau suprasti kaimynų tarpusavio santykius ir jų pobūdį, buvo klausiama kokiais tikslais kaimynai tarpusavyje bendrauja, dalies jų bendravimas apsiriboja trumpais pokalbiais bendrose erdvėse ar neutralių temų aptarimu, kiti bendrauja tik pagal poreikį – dažniausiai kai reikia spręsti bendrus namo ar kaimynystės klausimus. Dažniausiai minimos bendravimo priežastys buvo:

- Bendravimas bendrais namo ir aplinkos tvarkymo ar priežiūros klausimais;
- Kasdienis draugiškas bendravimas;
- Produktų ir įrankių skolinimasis;
- Kaimynų namų priežiūra jiems išvykus;
- Švenčių šventimas.

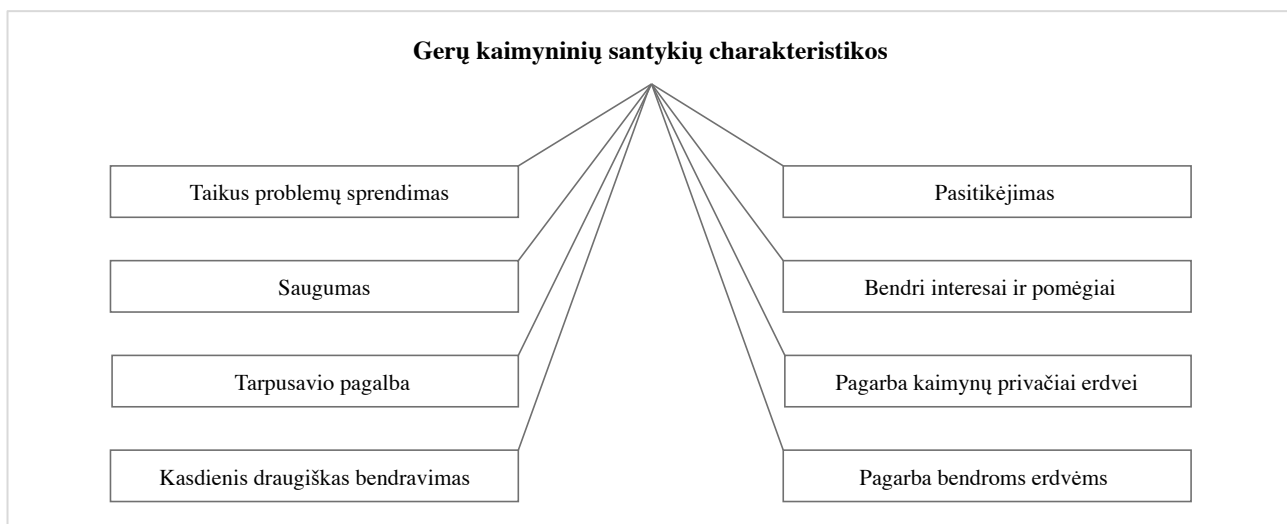
Taigi, kaimynų tarpusavio bendravime tebėra svarbūs bendro būvio klausimai: aplinkos tvarkymas ir priežiūra, bei tarpusavio pagalba – produktų ir įrankių skolinimasis, kaimynų namų priežiūra, svarbus išlieka ir kasdienis draugiškas bendravimas, kurį papildo bendras švenčių šventimas. Tarp papildomai nurodytų bendravimo priežasčių dažnai kartojosi bendravimas dėl turimų augintinių, paprastai vedžiojant šunis ar prižiūrint gyvūnus šeiminiams išvykus, kaimynai taip pat pabendrauja žaidžiant vaikams ar jiems lankant tą pačią mokyklą.

Vienas iš svarbių tvirtos ir saugios socialinės aplinkos aspektų yra artimas draugų ratas, todėl apklausos dalyvių buvo teirujamasi ar jie kaimynų tarpe turi draugų. Nors didelė dalis apklaustų Vilniaus gyventojų pasisakė artimų draugų tarp kaimynų neturintys (kaimynystėje turintys draugų teigė tik 13, o gerų pažįstamų – 25 procentai respondentų), tačiau iš apklausos rezultatų matome, kad daugiau nei pusė apklausos dalyvių yra linkusi savo kaimynais pasitikėti, o beveik trečdalis jų kaimynais pasitiki tiek, kad gali jiems palikti prižiūrėti savo namus išvykus. Dalis apklaustųjų kaimynų nepažįsta, todėl nuomonės apie pasitikėjimą jai neišreiškė ir tik 7.5 procentai respondentų tvirtai teigė kaimynais nepasitikintys. Tokie rezultatai galimai įtakojami neaktyvaus bendravimo tarpusavyje, taip nesusidaro pakankamai galimybių artimiau susipažinti ir vystyti tvirtus draugiškus ryšius, tačiau pusė respondentų su kaimynais bendrauja tiek, kad jaučia tarpusavio pasitikėjimą.

Kitas kartu su pasitikėjimu svarbus aspektas yra tai, ar asmenys tiki galintys kreiptis į kaimynus pagalbos. Galėjimas pasitikėti ir sulaukti pagalbos iš arčiausiai gyvenančių asmenų yra vienas iš glaudžios ir stiprios bendruomenės kūrimo aspektų. Didžioji dauguma apklausos dalyvių mano galintys tokios pagalbos iš kaimynų sulaukti – net 87 procentai, o dalis jų jau ir yra iš kaimynų sulaukę pagalbos (36 proc.). Į kaimynus pagalbos kreiptis, jų nuomone, negalėtų tik 10 procentų apklaustųjų. Paklausti ar patys yra linkę padėti kaimynams beveik visi respondentai – t.y. beveik 97 procentai, teigė, kad jų kaimynai gali kreiptis į juos pagalbos, o pusei jų jau yra tekę kaimynams padėti.

Siekiant išsiaiškinti kas charakterizuoja gerus kaimyninius santykius, respondentų buvo prašoma įvardinti kas jiems kaimyniniuose santykiuose yra svarbiausia (buvo galima žymėti kelis

atsakymų variantus). Buvo pateiktos septynios kaimyninius santykius apibūdinančios dimensijos bei leidžiama įrašyti savo variantą. Svarbiausi ir daugiausia pasirinkimų sulaukę aspektai pateikiami schemoje (10 pav.). Tyrime dalyvavusių respondentų nuomone vienas svarbiausių dalykų bendravime su kaimynais yra taikus problemų sprendimas, šią dimensiją žymėjo dauguma apklaustųjų.

10 pav. Kaimyninių santykių charakteristikos

Kiti svarbūs kaimynystės aspektai yra saugumas, tarpusavio pagalba ir pasitikėjimas. Gyventojams svarbus ir kasdienis draugiškas bendravimas, kuris sunkiai įsivaizduojamas be bendrų interesų ir pomėgių. Taikiuose ir harmoninguose kaimyniniuose santykiuose labai svarbi tarpusavio pagarba, privačios erdvės išsaugojimas, bei pagarba bendram turtui.

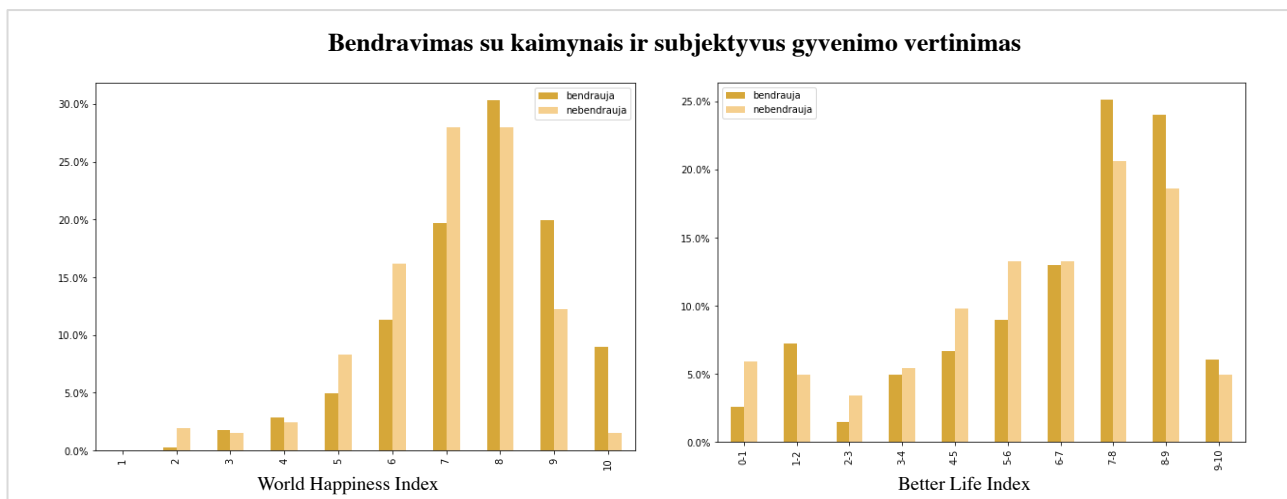
Pasiteiravus kaip minėtos pandemijos metu paskelbus karantiną keitėsi bendravimas tarp kaimynų, daugiau nei pusė teigė, kad bendravimas išliko toks pat ir nesikeitė, penktadalis apklaustųjų nurodė, kad karantino metu yra bendraujama mažiau, taip pat minimas didesnio atstumo laikymasis ir kaukių dėvėjimas. Apibendrinus atviro tipo respondentų atsakymus, paaiškėjo, kad bent dalis bendravimo persikėlė į internetinę erdvę, daugiau klausimų sprendžiami socialiniuose tinkluose, taip pat daugiau bendraujama lauke ar bendrose patalpose negu nuosavuose butuose ar namuose. Taip pat pastebimas ir bendravimo pagerėjimas bei tarpusavio pagalbos sustiprėjimas, kaimynai kartu dezinfekuoja laiptines, pasirūpina vyresnių kaimynų pirkiniais ar kitaip vieni kitiems padeda. Pažymėtina ir tai, kad nemažai apklaustųjų teigdami, kad bendravimo tarp kaimynų sumažėjo tuo nesidžiaugė ir išreiškė liūdesį, minėjo būdus kaip bando nors minimalų bendravimą palaikyti – švenčių šventimas lauke, trumpi pokalbiai laiptinėje ar „per kiemo tvorą“, ilgesni pokalbiai telefonu ir pan. Tik nedidelė dalis apklaustųjų (0.7 proc.) teigė, kad bendravimas pablogėjo, tarp kaimynų atsirado naujų konfliktų ar nesutarimų.

Antroje apklausos dalyje buvo siekiama išsiaiškinti ar bendravimo su kaimynais intensyvumas ir pobūdis gali įtakoti žmogaus gyvenimo vertinimą. Apžvelgiant subjektyvius dalyvių

gyvenimo vertinimus, pirma pastebimas verčių skirtumas tarp abiejų indeksų: vertindami gyvenimą pagal pasaulinį laimės indeksą respondentai situaciją vertino geriau – vidutinis esamos padėties vertinimas buvo lygus 7.4 balo iš dešimties. Kai buvo prašoma esamą gyvenimo situaciją įvertinti pagal „geresnio gyvenimo indeksą“ atskirai vertinant 11 indikatorių, bendras vertinimo vidurkis buvo net visu balu žemesnis ir siekė 6.3 balus. Taip galėjo atsitikti todėl, kad buvo prašoma įvertinti daugelį gyvenimo aspektų, kai tuo tarpu vertinant situaciją bendrai, apie probleminius aspektus gali būti nepagalvojama. Taip pat laimės indeksas labiau atspindi momentinį, konkrečiu laiku patiriamą jausmą ir gali būti stipriau įtakojamas emocinės asmens būsenos. Kitas svarbus aspektas – daugelis indikatorių galėjo būti vertinami žemesniu balu dėl pasaulinės pandemijos ir jos sukeltamų neigiamų padarinių (pablogėjusi užimtumo situacija, suprastėjusi sveikata, socialinė izoliacija ir t.t.).

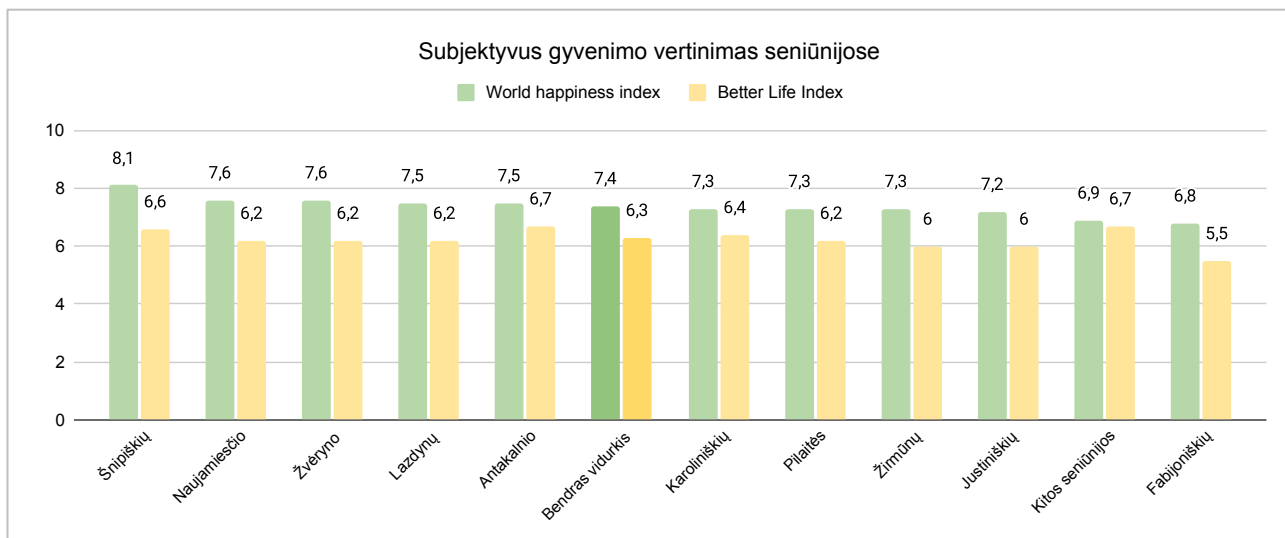
Siekiant patikrinti šį teiginį – kad bendravimas su kaimynais turi teigiamos įtakos subjektyviam gyvenimo vertinimui, buvo atliekamas statistinės hipotezės t testas (p -reikšmė < 0.05), kurio metu buvo vertinama ar pasirinktų aibių vidurkiai (bendraujančių ir nebendraujančių su kaimynais subjektyvūs gyvenimo vertinimai) statistiškai reikšmingai skiriasi. Pasaulinio laimės indekso atveju t testo p reikšmė yra lygi $0.00003 > 0.05$, geresnio gyvenimo indekso atveju t testo p reikšmė yra lygi $0.03914 > 0.05$. Todėl daroma išvada, kad su kaimynais bendraujančių ir nebendraujančių apklausos dalyvių vidutiniai gyvenimo vertinimai statistiškai reikšmingai skiriasi.

Aukščiausias laimės lygio vertinimas pastebimas tarp tų gyventojų kurie su savo kaimynais bendrauja – 7.6 balai, tarp nebendraujančių laimės lygis siekia 7 balus, pagal geresnio gyvenimo indekso rezultatus taip pat pastebimas skirtumas: bendraujantys su kaimynais gyvenimo situaciją vertina 6.4 balo, nebendraujantys – 6 balais iš dešimties. Su kaimynais bendraujančių ir nebendraujančių respondentų pasiskirstymas pateikiamas diagramose apačioje (11 pav.). Tiek vieno, tiek kito indekso atveju, didesnis bendravimo su kaimynais poveikis subjektyviam gyvenimo vertinimui matomas nuo 8 balų. Iš to matome, kad bendravimas su kaimynais prisideda prie aukštesnio subjektyvaus gyvenimo vertinimo.

11 pav. Bendravimas su kaimynais ir subjektyvus gyvenimo vertinimas

Apačioje esančioje diagramoje (12 pav.) pateikiami subjektyvūs atskirų Vilniaus gyvenamųjų rajonų gyventojų gyvenimo vertinimai pagal abu indeksus. Pagal laimės indeksą laimingiausios Vilniaus seniūnijos yra: Šnipiškių, Naujamiesčio ir Žvėryno, o pagal geresnio gyvenimo indeksą: Antakalnio, Šnipiškių ir Karoliniškių.

12 pav. Subjektyvus gyvenimo vertinimas seniūnijose

Atskirai vertinant geresnio gyvenimo indekso rodiklių rezultatus, pastebėtina, kad pagal bendrą rodiklio reikšmę pirmaujančiose seniūnijose, bendruomeninių ryšių rodiklis vertinamas net iki 1.6 balo, o bendras socialinės aplinkos rodiklių vidurkis (bendruomeniniai ryšiai, gyvenamoji aplinka ir pilietinis įsitraukimas) iki 1.7 balo (iš dešimties) aukščiau negu kitose seniūnijose. Atsižvelgiant į šiuos ir ankštinius gyvenimo vertinimo rezultatus galime daryti išvadą, kad bendravimas su kaimynais ir įsitraukimas į bendruomeninį gyvenimą prisideda prie aukštesnio subjektyvaus gyvenimo vertinimo.

Tuo tarpu gyventojų dalyvavimo kaimynystės renginiuose poveikį kaimyniniams santykiams ir subjektyviam gyvenimo vertinimui vertinti iš apklausos rezultatų yra sunku. Šiuo atveju atlikus t testą (kai p -reikšmė < 0.05), buvo gauti tokie rezultatai: pasaulinio laimės indekso atveju t testo p reikšmė yra lygi $0.0036 > 0.05$, geresnio gyvenimo indekso atveju t testo p reikšmė yra lygi $0.155 < 0.05$. Todėl sunku daryti išvadą, kad kaimyniniuose renginiuose dalyvaujančių ir nedalyvaujančių apklausos dalyvių vidutiniai gyvenimo vertinimai statistiškai reikšmingai skiriasi. Tokius apklausos rezultatus įtakoti galėjo šalyje galiojęs karantinas, kurio metu nevyko jokie renginiai, taip galima teigti ir dėl to, kad daugelis respondentų teigė, kad renginiuose nedalyvauja būtent dėl šios priežasties. Dalis respondentų apie vykstančius renginius negauna informacijos, tai galėtų reikšti, kad arba renginiai išvis nėra organizuojami, arba apie renginius per mažai informacijos. Paprašius įvardinti kokie renginiai kaimynystėje (iki pandemijos) vyko, išryškėjo bendrų erdvių priežiūros aspektas, nes daugiausia bendrų veiklų skirtos aplinkos tvarkymui (sniego kasimas, žalių zonų įrengimas ir priežiūra, bendrų patalpų priežiūra ir t.t.) bei gyventojų susirinkimai bendriems

klausimams spręsti. Taip pat organizuojamos bendros šventės ir renginiai, leidžiamas laisvalaikis kartu (kaimynų diena, kalendorinės šventės, vaikų gimtadieniai, namo jubiliejus, balkonų ir bendrų erdvių puošimas prieš šventes, bendri piknikai ir pan., tokios veiklos patvirtina kasdienio draugiško bendravimo kaimynystėje svarbą.

Apibendrinus kiekybinę tyrimo dalį galime teigti, kad skirtingai, nei vyrauja nuomonė, kad miesto gyventojai savo kaimynų nepažįsta, apklausoje dalyvavusių respondentų dauguma bent iš matymo pažįsta savo kaimynus. Daugiau nei pusė apklaustųjų su savo kaimynais bendrauja: nuo bendros nuosavybės klausimų aptarimo, bendros teritorijos tvarkymo, iki tarpusavio pagalbos ir bendrų švenčių. Taip pat pastebimas ryšys tarp gyvenimo rajone trukmės, bei bendravimo su kaimynais intensyvumo – kuo ilgiau gyvenama vienoje vietoje, tuo daugiau bendraujama su šalia gyvenančiais. Nors tarp kaimynų tvirtų draugysčių nedaug, bet dauguma yra linkę vieni kitais pasitikėti bei padėti jei prireiktų.

Nors paskelbtas karantinas dalis kaimyninio bendravimo ir perkėlė į virtualią erdvę, gyvas bendravimas vis dar išlieka svarbesnis, gyventojai ieško saugaus bendravimo būdų: daugiau laiko leidžia lauke, bendrauja bendrose patalpose. Kalbant apie miesto kaimynystę, vieni svarbiausių gerą kaimynystę charakterizuojančių aspektų yra taikus problemų sprendimas, saugumas, tarpusavio pagalba, kasdienišką draugišką bendravimą ir pagarba kitų privačiai erdvei. Apart to, kad pandemijos metu dėl ribojimų natūraliai sumažėjo bendravimo, daugumos apklaustųjų teigimu, bendravimas tarp kaimynų nepasikeitė, o kai kuriais atvejais net pagerėjo: sustiprėjo tarpusavio pagalba. Buvo ieškoma naujų ir saugių bendravimo būdų.

Įvertinus apklausos rezultatus galima patvirtinti teiginį, kad bendravimas su kaimynais turi teigiamą įtaką subjektyviam gyvenimo vertinimui, tiek pagal pasaulinį laimės, tiek pagal geresnio gyvenimo indeksus subjektyvus gyvenimo vertinimas tarp su kaimynais bendraujančių gyventojų yra aukštesnis nei tarp su kaimynais nebendraujančių gyventojų. Pastebima ir tai, kad socialinės aplinkos rodikliai yra vertinami vidutiniškai aukščiau tose bendruomenėse, kur ir bendras geresnio gyvenimo indekso vidurkis yra aukštesnis, todėl galime teigti, kad stipri socialinė aplinka daro teigiamą įtaką subjektyviam gyvenimo vertinimui.

3.3. Kokybinės tyrimo dalies rezultatai

Viena iš seniūnijos funkcijų yra seniūnijos bendruomenės narių telkimas ir skatinimas įvairioms gyvenamosios aplinkos gerinimo iniciatyvoms ir programoms, todėl siekiant susipažinti su kaimyniniais santykiais seniūnijoje bei jose vykstančiais pokyčiais buvo kalbinami pasirinktų seniūnijų seniūnai.

Pirmiausia, rajonų atstovai buvo prašomi įvertinti savo seniūnijose susiklosčiusius kaimynystės santykius. Nors Antakalnio atstovas rajone dirbti pradėjo neseniai ir giliau apie kaimynystę papasakoti negalėjo, teigė, kad rajono daugiabučiuose bendravimo trūksta, ir dėl to kaimyninius santykius vertinti sunku. Fabijoniškių seniūnas, rajone dirbantis daugiau negu 10 metų, taip pat labai daug apie kaimynystės santykius papasakoti negalėjo, situaciją jis vertina teigiamai, nors pripažįsta, kad kaimynystėse bendraujama vangokai. Tuo tarpu Žvėryno ir Žirmūnų atstovės šių rajonų kaimynystės ryšius vertina kur kas geriau. Žvėryno seniūnė teigė, kad šiame rajone esančios dvi bendruomenės daug bendrauja viduje ir tarpusavyje, kartu sprendžiami rajonui aktualūs klausimai, vykdomi projektai, organizuojamos šventės, tad bendrai kaimynystės santykius savo rajone ji vertina labai gerai. Žirmūnų seniūnė taip pat negailėjo teigiamų kaimynų bendravimo pavyzdžių ir teigė, kad bendraujama daug ir nuolat.

Paprašius įvertinti kaip kaimyniniai santykiai keitėsi laiko perspektyvoje Fabijoniškių seniūnas teigia, kad kaimynystė jaunėja, daugėja jaunų žmonių – iki 45 metų amžiaus, daugiau bendraujama elektroninėje erdvėje. Žvėryno seniūnė pasakojo, kad jos darbo pradžioje trūko bendrų renginių ir veiklų, kadangi ilgą laiką rajone nebuvo seniūnijos ir trūko iniciatyvos iš šalies, todėl dabar jos vertinimu, bendravimo daugiau ir ryšys bendruomenėje glaudesnis bei stipresnis. Jaučiama daugiau iniciatyvos iš gyventojų, nes seniūnija reaguoja ir įtraukia gyventojus į įvairių sprendimų priėmimą. Tuo tarpu Žirmūnų seniūnė teigė, kad per 16 darbo metų didelio pokyčio nepastebėjo, gyventojai toliau bendrauja, rūpinasi vieni kitais bei supančia aplinka, jei reikėtų įvertinti konkretų pokytį, tai kaimynystė tapo dar labiau bendruomeniškesnė ir glaudesnė.

Kalbant apie kaimynystėse vykstančius renginius dažniausiai buvo minimos bendros šventės (Kalėdos, Užgavėnės, Gegužinė, Joninės, Žolinė ir pan.), švenčiamos kaimynų dienos, gimtadienių proga sveikinami ilgaamžiai senjorai, organizuojamos treniruotės, sporto varžybos, piknikai, kartu įrengiami pažintiniai stendai, sprendžiama kur bus įrengiamos vandens stotelės ar kabinami inkilai paukščiams, tvarkoma aplinka, rūpinamasi želdynais, prižiūrimas bendras daržas ir t.t. Dalis renginių organizuojama seniūnijos, kiti pačių gyventojų, dažniausiai renginiai vyksta bendra gyventojų ir seniūnijos iniciatyva. Ir, kaip pastebi Žvėryno ir Žirmūnų seniūnės, beveik visada reikia nors nedidelio postūmio iš seniūnijos, kad veikla ir organizavimas pajudėtų.

Siekiant stiprinti kaimynystės ir bendruomenės ryšius, kalbintų atstovų teigimu, reikia gyventojus įtraukti į bendrų sprendimų priėmimą, aplinkos tvarkymą, taip ne tik atsiranda didesnis rūpinimasis aplinka, bet ir didėja interesas gražią aplinką palaikyti bei dalyvauti kitose veiklose. Taip pat svarbu neprimesti idėjų iš šalies, gyventojai turi galėti pasirinkti patys ar pasiūlyti savo variantų. Reikėtų skatinti aktyvesnį dalyvavimą bendruose renginiuose ir iniciatyvose, taip pat reikėtų daugiau informacinės sklaidos, dažnai gyventojai nežino apie organizuojamas veiklas ir todėl jose nedalyvauja. Kalbant su rajonų atstovais susidarė įspūdis, kad ir pačios seniūnijos darbuotojų

pastangos ir iniciatyvos yra labai svarbios bendruomenės stiprinimui. Kai gyventojai žino, kad gali kryptis, siūlyti idėjas ir bus išklaustyti, bendravimas tampa paprastesnis, natūralesnis, jie labiau įsitraukia ir mieliau dalyvauja kaimynystės gyvenime, dalinasi naujienomis ir idėjomis, mieliau priima iš seniūnijos ateinančias iniciatyvas.

Vertinant kaimynų santykius pandemijos laikotarpiu, išsiskyrė dvi nuomonės, Antakalnio ir Fabijoniškių atstovų teigimu, karantino laikotarpiu gyventojai tapo uždaresni, atsargesni ir mažiau bendrauja. Tuo tarpu Žvėryno ir Žirmūnų seniūnės pastebėjo sustiprėjusią savitarpio pagalbą, rūpinimąsi vieni kitais, nors galimybių bendrauti dėl ribojimų buvo mažiau, tačiau gyventojai ieškodavo kitų būdų parodyti dėmesį, bendraudami telefonu, pasirūpindami pirkiniais ar kaip kitaip padėdami. Visų rajonų atstovai vieningai sutinka ir viliasi, kad po pandemijos santykiai kaimynystėse atsigaus ir pagyvės, kad bendravimo išsiilgę žmonės ne tik daugiau bendraus bet ir labiau įsitrauks į bendras veiklas.

Įvertinus seniūnijų atstovų nuomones ir pateiktą informaciją galima teigti, kad bendruomenių kūrimuisi labai svarbi pačių gyventojų iniciatyva, bet dažnai reikia ir postūmio iš viršaus, šiuo atveju iš seniūnijos. Kuo labiau seniūnija įsitraukia į bendruomenės gyvenimą, tuo daugiau atgalinio ryšio gauna, gyventojai rodo daugiau iniciatyvos, siūlo savo idėjas, praneša apie naujienas ar pasikeitimus kaimynystėse. Seniūnijai kurį laiką neturėjus seniūno, pastebėtas bendruomenės veiklos susilpnėjimas todėl naujai paskirtai seniūnei reikėjo kurti ir skatinti bendras veiklas iš naujo. Panaši situacija šiuo metu yra Antakalnyje, kur renkamas naujas seniūnas, o tuo tarpu bendruomeninių iniciatyvų seniūnijoje sumažėję. Kaip pastebėjo Antakalnio seniūnijos atstovas, bendruomenėms reikia daugiau lyderių ir daugiau iniciatyvos, gali būti kad būtent todėl Žirmūnų ir Žvėryno seniūnijose bendruomenės yra aktyvesnės ir daugiau bendrauja tarpusavyje.

Kaip buvo pastebėta kiekybinės tyrimo dalies rezultatuose, kad renginiuose dalyvaujama vangiai dėl to, kad jų nevyksta arba trūksta informacijos apie juos, seniūnų nuomone renginių vyksta pakankamai, tačiau nepakankama yra informacinė sklaida. Gali būti, kad gyventojus pasiekti sunku ir dėl palyginti nedidelio socialinių tinklų naudojimo, nes tiek gyventojų apklausos rezultatuose buvo matoma, kad tik maža dalis gyventojų su kaimynais aktyviai bendrauja ar seka naujienas socialiniuose tinkluose, tiek apsilankius oficialiuose seniūnijų Facebook puslapiuose matomas nedidelis abonentų skaičius. Oficialių seniūnijų puslapių Facebook socialiniame tinkle turinį vidutiniškai seka tik 1500 žmonių (Antakalnio – 1590, Žirmūnų – 1431, Fabijoniškių – 1983, Žvėryno – 1252 abonentų), tai yra labai mažai palyginti su gyventojų skaičiumi seniūnijose. Kalbinti atstovai taip pat teigė, kad kai gyventojai sudalyvauja bent viename ar keliuose renginiuose, juos pasiekti ir sudominti kitais renginiais yra daug lengviau, todėl labai svarbus yra pirmasis kontaktas.

Seniūnijų atstovai išskyrė jų nuomone veiksmingiausias gyventojų skatinimo ir įtraukimo į bendruomenę iniciatyvas ir būdus:

- Bendrų seniūnijos ir bendruomenės projektų vykdymas (pvz.: informacinės pažintinės lentos);
- Bendras aplinkos tvarkymas ir gerinimas (pvz.: bendrų kiemų tvarkymas ir įrengimas, „Darom“ akcija ir pan.);
- Gyventojų įtraukimas į bendrų klausimų sprendimą ir sprendimų priėmimą (pvz.: kur įrengti geriamo vandens stoteles);
- Gyventojų idėjų išklaušymas ir idėjų palaikymas (pvz.: dienos stovyklų kaimynų vaikams rengimas);
- Bendrų švenčių ir tradicijų skatinimas (pvz.: kaimynų diena, sporto varžybos, Joninės, Kalėdos ir pan.);

Gyventojų įsitraukimą labiausiai apunkina nepakankama informacijos apie seniūnijos ir bendruomenės veiklą sklaida, nepakankamas gyventojų įsitraukimas bei finansų trūkumas. Taip pat visi seniūnijų atstovai minėjo, kad karantinas taip pat sulėtina ir apunkina gyventojų įtraukimo procesą, tačiau visi yra optimistiškai nusiteikę ir mano, kad po karantino bendruomeninis gyvenimas seniūnijose atsigaus ir gal būti, kad net bus aktyvesnis nei iki jam prasidedant.

4. PRIVAČIŲ FACEBOOK GRUPIŲ, SKIRTŲ GYVENTOJAMS EMPIRINIS TYRIMAS

4.1. Tyrimo metodika

Tyrimo tikslas: atskleisti miesto gyventojų bendravimo privačiose bendruomenių grupėse socialiniame tinkle „Facebook“ ypatumus bei galimus jų skirtumus.

Šiam tikslui buvo atliktas kiekybinis 5 privačių gyventojų grupių, esančių socialiniame tinkle „Facebook“ tyrimas. Buvo analizuojamas per trijų mėnesių laikotarpį paskelbtas turinys Fabijoniškių, Žirmūnų, Žvėryno ir Antakalnio gyventojų Facebook grupėse. Tyrimui minėtos bendruomenių grupės buvo pasirinktos siekiant derintis prie ankščiau šiame darbe atliktų tyrimų. Buvo peržiūrėti ir pagal turinį suklasifikuoti visi – 1438, pasirinktu laikotarpiu (2021.02.01–2021.04.30) minėtose grupėse patalpinti įrašai, kiekybinių tyrimo rezultatų suvestinė pateikiama priede nr. 3.

Tyrimo hipotezės:

1. Dalį miesto gyventojų bendravimo kaimynystėje pakeičia bendravimas virtualioje erdvėje – socialiniuose tinkluose esančios privačios grupės.
2. Privačios gyventojų Facebook grupės skiriasi grupėse talpinamu turiniu.

3. Privačios gyventojų Facebook grupės gali tapti papildomu įrankiu valdžios institucijoms siekiant informuoti ir į bendruomeninę veiklą įtraukti daugiau gyventojų.

Socialinio tinklo Facebook platforma suteikia galimybę sukurti nemokamas ir lengvai administruojamas grupes, kurios gali būti skirtos įvairiausioms temoms ar narių poreikiams: nuo dalinimosi rankdarbių subtilybėmis, gyvūnų pokštais iki tėvų ratelių ir įvairių tam tikros teritorijos gyventojams skirtų grupių. Kuriant tokias grupes galima pasirinkti jos privatumo lygį, vidaus taisykles, leisti nariams prisijungti laisvai arba tik atitikus tam tikrus reikalavimus (pavyzdžiui, užpildžius klausimyną ir sutikus su grupės taisyklėmis), taip pat gali būti kontroliuojamas grupės turinys: gali būti leidžiami visi narių įrašai be kontrolės arba visi įrašai turi būti patvirtinami grupių administratorių, administratoriai visada turi teisę pašalinti netinkamus jau paskelbtus įrašus, taip prižiūrint ir valdant grupės turinį. Tokias grupes matyti ir prie jų prisijungti gali tik Facebook socialinio tinklo vartotojai. Darbo autorė turėjo galimybę prisijungti prie visų pasirinktų grupių ir laisvai matyti grupėje skelbiamą turinį. Tokiose grupėse gali būti talpinami įvairaus formato ir turinio įrašai:

- paprastos tekstinės žinutės, jos gali turėti klausimo ar tam tikros nuotaikos „etiketę“;
- tekstinės žinutės paveikslėlio formatu (pasirinkus šį variantą Facebook puslapio pagalba sugeneruojamas paveikslėlis, pagal vartotojo pasirinktą temą);
- foto, video ar audio formatų failai;
- internetinės nuorodos iš kitų interneto puslapių arba kitų Facebook įrašų;
- nuorodos į Facebook puslapyje sukurtus renginių aprašymus.

Visų tipų įrašus grupės nariai gali komentuoti ar į juos reaguoti paspaudę reakcijos mygtuką. Įrašais taip pat galima dalintis, administratoriai gali netinkamus įrašus visam laikui pašalinti.

Tyrimė nagrinėtos Facebook grupės

Tyrimui pasirinktų privačių Facebook grupių, skirtų gyventojams charakteristikos:

- **Fabijoniškių gyventojų grupė** (originalus pavadinimas – FABIJONIŠKĖS) – sukurta 2014 metais, 20 305 nariai, grupė konkretaus aprašymo neturi, pagrindinis reikalavimas grupės nariams yra neskelbti jokio pobūdžio reklamos grupėje.
- **Žirmūnų gyventojų grupė** (originalus pavadinimas – ŽIRMŪNAI) – sukurta 2017 metais, 7286 nariai, grupė konkretaus aprašymo neturi, pagrindinis reikalavimas grupės nariams yra neskelbti jokio pobūdžio reklamos ir grupėje neužsiimti komercine prekyba.

- **Žvėryno gyventojų grupė** (originalus pavadinimas – Žvėrynas (žvėryniečiai)) – sukurta 2016 metais, 3081 narys. Grupės aprašyme nurodoma, kad grupė skirta visiems Žvėryne gyvenantiems ir šiam rajonui prijaučiantiems, grupėje leidžiama mokama reklama.
- **Dvi Antakalnio gyventojų grupės** (originalus pavadinimas – Antakalnis ir Antakalnio Gyventojai) – Antakalnio seniūnijos gyventojų Facebook grupės nėra tokios aktyvios, kaip pirmų trijų seniūnijų grupės, todėl siekiant objektyvesnių tyrimo rezultatų buvo vertinamos dvi aktyviausiai Facebook socialiniame tinkle veikiančios Antakalnio gyventojų grupės. Pirmoji grupė sukurta 2011 metais ir turi 3387 narius, antroji – sukurta 2018, turi 2888 narius. Pirmosios grupės aprašyme pateikta informacija apie rajoną, kur jis yra, kaip jis atrodo, „Antakalnio Gyventojai“ grupės aprašyme nurodoma, kad tai Antakalnio gyventojų grupė, kurios tikslas suvienyti gyventojus ir kaimynus, spręsti problemas, bendrauti, padėti vieni kitiems ir gerinti gyvenimo Antakalnyje kokybę bei atmosferą.

4.2. Tyrimo rezultatai

Kaip buvo pastebėta kiekybinėje kaimyninių ryšių ir jų poveikio žmonių gerovei tyrimo dalyje, gyventojai vis dar labiau linkę bendrauti gyvai, tačiau besivystančios technologijos ir susiklosčiusi pandemijos situacija po truputį dalį bendravimo perkelia į internetinę erdvę. Vis populiarėjant įvairiems komunikacijos kanalams, po truputį išvirtino ir privačios gyventojų grupės Facebook socialiniame tinkle, šiose grupėse dalinamasi įvairia, su gyvenamuoju rajonu susijusia informacija.

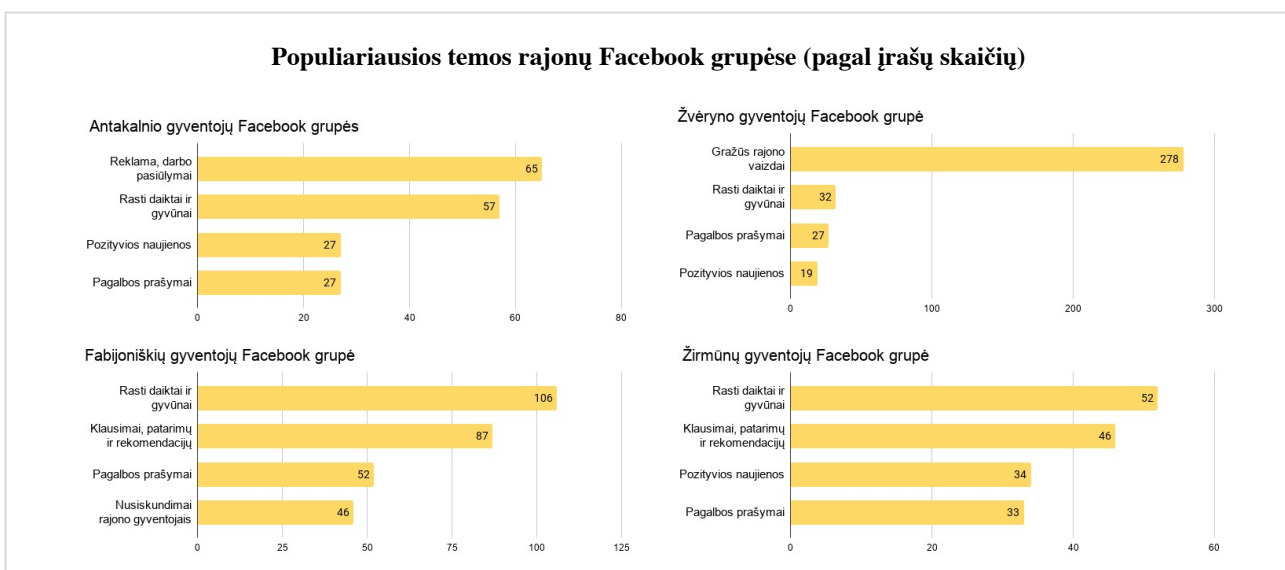
Nors visose analizuojamose grupėse yra daugiau nei keli tūkstančiai to rajono gyventojų, dažniausiai į grupės narius kreipimasi žodžiu „kaimynas“, vyrauja mandagus, draugiškas, tačiau į asmeniškumus nesileidžiantis bendravimo stilius, ginčų pasitaiko retai. Išanalizavus grupių turinį pasirinktu laikotarpiu, pastebėta, kad didžioji jo dauguma yra informacinio pobūdžio: pranešama apie rastus gyvūnus ir daiktus, perspėjama ir dalinamasi informacija apie rajono pokyčius, tačiau asmeniškiesnio ar asmeniškai bendrauti kviečiančio turinio beveik nepasitaiko. Tik Antakalnio ir Žvėryno grupėse per 3 mėnesius paskelbta po vieną įrašą kviečiantį draugiškai susipažinti ar kartu lankyti šokių pamokas. Gali būti, kad tokių įrašų (asmeninio pobūdžio, kviečiančių draugauti) nepasitaikė ir dėl galiojančio karantino situacijos, kuomet bendravimas tarp skirtingų šeimų ūkių buvo ribojamas. Taip pat Žirmūnų ir Fabijoniškių grupėse skelbti keli įrašai, kviečiantys tvarkyti aplinką ar kartu su vaikais statyti sniego figūras.

Aktyviausiai informacija dalinasi Fabijoniškių ir Žvėryno grupių nariai, Fabijoniškių grupėje per mėnesį vidutiniškai patalpinami 150 įrašų, ir nors Žvėryno grupėje yra 6 kartais mažiau narių, nariai joje yra labai aktyvūs – paskelbiamas 141 įrašas per mėnesį. Tiek Žirmūnų, tiek abiejose

Antakalnio grupėse talpinama mažiau informacijos, atitinkamai 81 ir 106 įrašai per mėnesį. Išanalizavus ir pagal temas sukategorizavus trijų mėnesių laikotarpio įrašus minėtose grupėse, buvo pastebėtos ir išskirtos pagrindinės įrašų temos:

- Rasti gyvūnai ir daiktai;
- Įvairūs klausimai ir prašymai patarti;
- Pagalbos prašymai;
- Nusiskundimai rajono gyventojais;
- Reklama ir darbo pasiūlymai;
- Bendro pobūdžio rajono informacija;
- Verti dėmesio rajono vaizdai.

Nors grupėse pasisakoma įvairiomis temomis, tačiau beveik visose pagal skaičių pirmauja padėti skirti įrašai – žinutės apie rastus gyvūnus ar pamestus daiktus (13 pav.), perspėjimai gyventojams apie paliktas įjungtas automobilių šviesas ar pravirus automobilių langus, dalinamasi informacija apie rajono naujienas, planuojamus teritorijų tvarkymo darbus ir pan. Žirmūnų ir Fabijoniškių grupėse drąsiai klausiama ir prašoma patarimų įvairiomis temomis, nuo geriausio rajone kirpėjo iki automechaniko, ar nuomonės apie vietoje esančius darželius ir gydymo įstaigas, tuo tarpu nei Žvėryno, nei Antakalnio grupėse tokie įrašai nėra dažni. Tai galima būtų paaiškinti seniūnijų specifika – Žirmūnai ir Fabijoniškės yra tankiau apgyvendinti, daugiau gyventojų gyvenančių butuose, tokiuose rajonuose daugiau smulkių paslaugų teikėjų, apie kuriuos paprastai informacijos rasti sunku, todėl pasiteiravus rekomendacijų yra lengviau apsispręsti. Taip pat gali būti, kad nerodant pavyzdžio, t.y. nekeliant tokių klausimų grupėje arba jei paprastai į klausimus nebūna atsakoma, neišsivysto tokia praktika ir klausti patarimo grupėje nepasidaro įprasta.

13 pav. Populiariausios temos rajonų Facebook grupėse (pagal įrašų skaičių)

Žvėryno gyventojų grupė išsiskiria tuo, kad joje didžiąją dalį įrašų sudaro gražūs rajono vaizdai, nepriklausomai nuo metų laiko yra dalinamasi upės pakrantės, gamtos, rajono pastatų, gatvių

ir pan. nuotraukomis. Tokie įrašai labai teigiamai sutinkami, sulaukia „patiktukų“ (angl. *like*) ir komentarų. Nei vienoje kitoje iš analizuotų grupių rajono vaizdų įrašai nebuvo tokie dažni, tai galima būtų paaiškinti ir Žvėryno seniūnijos išskirtinumu architektūros ir gamtos grožio atžvilgiu, bei rajono prestižo aspektu – čia gyvenantys žmonės didžiuojasi savo gyvenamąja aplinka ir mielai dalinasi jos vaizdais.

Fabijoniškių grupėje viena iš dažnesnių temų buvo nusiskundimai rajono gyventojais: įrašuose skundžiami ir talpinamos netinkamai besielgiančių kaimynų ar jų veiksmų nuotraukos (nesusirenkama augintinių išmatų, netinkamai rūšiuojamos šiukšlės ar neteisingas jų atsikratymas, netinkamai parkuojami automobiliai ir pan.). Tai galima paaiškinti tiek tankiai apgyvendinta teritorija – daugiabučių rajonas, daug vienas šalia kito gyvenančių žmonių, tiek dideliu narių grupėje skaičiumi – tai didžiausia iš visų keturių seniūnijų Facebook grupė, tiek pavyzdžio rodytu – jei grupėje tampa įprasta skųstis kaimynais, tai toliau daro daugiau žmonių. Žirmūnų grupėje taip pat nemažai įrašų (27 iš 319) apie netinkamą gyventojų elgesį, tuo tarpu nei Žvėryno, nei Antakalnio grupėse tokie įrašai nebuvo dažni. Prie nusiskundimų gyventojais pasitaiko ir nusiskundimų vietos valdžia: dėl netinkamos būsto ir aplinkos priežiūros, medžių pjovimo, neišspręstų problemų, šiukšlių tvarkymo ir pan. Šiuo atveju Facebook grupė tampa patogia vieta išsakyti nepasitenkinimą, sugėdinti kaimynus, sulaukti kitų narių pritarimo įvairiomis temomis.

Nors grupėse kartais skundžiamasi kitų gyventojų elgesiu, dažnai dalinamasi ir pozityvaus turinio informacija: pasakojama ir giriamas vietos gyventojų elgesys (kai gyventojai užsiima žaliųjų zonų įrengimu, tvarko teritoriją, padeda kitiems gyventojams, nukasa sniegą ir pan.), dalinamasi naujienomis apie rajono aplinkos atnaujinimo projektus, informacija apie įvairias pamokas ar renginius, sveikinami ilgaamžiai rajono kaimynai. Tokio pobūdžio informacija grupėse sutinkama palankiai, teigiamai komentuojamas turinys.

Apibendrinus Facebook grupių veiklą ir jose talpinamą turinį, galima daryti išvadą, kad tokios grupės iš esmės yra skirtos dalintis įvairia su gyvenimu rajone susijusia informacija, tačiau neskatina draugiškų ryšių kūrimosi ir nepakeičia gyvo kaimynų bendravimo. Tokios grupės yra puikus būdas greitai ir paprastai dalintis naujienomis su vietos gyventojais, padėti rasti gyvūnus ar daiktus, perspėti apie pasikeitimus rajone. Tačiau dėl didelio naujienų srauto, nemažo narių kiekio ir nusistovėjusio mandagaus ne asmeniško bendravimo stiliaus, bendravimas grupėse nėra orientuotas į artimų ar draugiškų ryšių kūrimą.

Stebint gyventojų komunikaciją tokiose grupėse galima išvelgti naujų bendruomenių kūrimosi, vystymosi ir augimo aspektų: nors miesto gyventojai bendrauja atsargiau, saugo savo privatumą, tačiau yra linkę vieni kitiems padėti, suteikti informacijos ar patarti. Virtualios gyventojų grupės išplečia bendravimo erdvę ir sudaro papildomą galimybę pasisakyti ir išgirsti kitus, jaustis

bendruomenės, šiuo atveju savo kaimynystės, dalimi. Sunku pasakyti ar ir kaip tokios grupės veikia asmens gerovę, tam reikėtų papildomų tyrimų.

Tokių grupių veiklos ir turinio analizavimas galėtų padėti vietos valdžios institucijoms geriau suprasti gyventojus, pamatyti kokios temos gyventojams išties rūpi, kas jiems įdomu ir su kokiomis problemomis jie susiduria kasdienybėje. Tokias grupes galima panaudoti informacijos sklaidai, jose pranešti apie seniūnijoje vykstančius renginius ar iniciatyvas, tačiau dalinantis tokia informacija reikėtų užtikrinti gyventojams naudingą ir įdomų turinį. Priešingu atveju neaktuali informacija yra greitai pašalinama ir ateityje gali tapti sunkiau panašiu turiniu dalintis. Taigi, tokios grupės taip pat gali tapti vienu iš būdų kaip pasiekti daugiau gyventojų, kaip daugiau jų įtraukti į bendruomenių veiklą, sprendimų priėmimą bei pagerinti jų gyvenamąją aplinką bei kartu gyvenimo kokybę. Privačios gyventojų grupės virtualioje erdvėje yra naujas informacinis laukas, galintis tapti atskiru tyrimo objektu siekiant tirti naują fenomeną – kaimynystę internetinėje erdvėje.

IŠVADOS

Platus asmens gerovės, laimės ir gyvenimo kokybės sąvokų interpretavimas ir supratimas atsiranda dėl skirtingų kultūrinių ir istorinių aplinkybių. Ir nors šios sąvokos dažnai tapatinamos, dauguma mokslininkų sutinka, kad laimė yra vienas iš asmens gerovės komponentų, kai tuo tarpu asmens gerovė apima kur kas daugiau žmogaus gyvenimo aspektų: bendrą pasitenkinimą gyvenimu ir jo kokybę, fizinę ir psichologinę sveikatą, laimės jausmą, gyvenimo prasmės ir tikslo suvokimą. Dėl tokio asmens gerovės sąvokos kompleksiško, siekiant nustatyti gerovės lygį šalyje prie ekonomines ir materialines sąlygas nusakančių rodiklių įtraukiami ir kiti svarbūs gyvenimo aspektai: gyvenamosios aplinkos vertinimas, saugumo jausmas, žmonių tarpusavio santykiai ir ryšiai. Nors Lietuva pagal įvairius gerovės ir laimės lygio matavimus į pasaulio reitingo viršūnes dar nepatenka, tačiau pagal situacijos gerėjimą ir laimės lygio augimo tempą yra priskiriama prie 20 pirmaujančių šalių.

Kaimynystė, nors ir gali būti laikoma bendruomene, yra siauresnė sąvoka, nusakanti tam tikroje teritorijoje gyvenančią ir veikiančią bei artimais gretimumo ryšiais susijusią sąlyginai nedidelę žmonių grupę. Kaimynystė gali būti suvokiama ir kaip teritorija – vieta, kurioje žmonės gyvena, ir kaip bendruomenė – nusakanti žmones, kurie konkrečioje teritorijoje gyvena, tačiau tiek vienu, tiek kitu atveju kaimynystę kuria ir jos esmę sudaro joje gyvenantys žmonės. Tvirtiems kaimyniniams santykiams būtini bendri interesai, veikla ir atsakomybės. Pastebima, kad miestuose, mažėjant socialinio įsitraukimo, bendrų interesų ir atsakomybių, vietoje intymių ryšių renkantis paviršutiniškus kontaktus, silpnėja kaimyniniai ryšiai, gyventojų santykiai tampa specializuoti, orientuoti į naudos gavimą.

Toks bendruomeninių kaimyninių ryšių silpnėjimas siejamas su augančiomis socialinėmis problemomis miestuose: augantis socialinis susvetimėjimas ir izoliacija, mažėjantis bendruomeniškumo jausmas, bei viso to daromas neigiamas poveikis asmens gerovei. Įvairūs pasaulyje atliekami miesto bendruomenių tyrimai patvirtina hipotezę, kad stiprūs kaimyniniai ryšiai miestuose teigiamai veikia asmens gerovę. Tai padeda atkreipti valdžios institucijų ir gyventojų dėmesį į bendruomeniškumo miestuose trūkumą ir neigiamus to padarinius, ko pasekoje kuriamos įvairios bendrauti ir glaudesnę kaimynystę miestuose kurti skatinančios iniciatyvos, kuriomis kviečiama prisiminti artimos kaimynystės svarbą ir naudą bei skatinti geresnį gyvenimą kartu.

Atliktas Vilniaus miesto gyventojų tyrimas atskleidė, kad nors su kaimynais nuolat bendrauja kiek daugiau nei pusė apklausos dalyvių, kaimynus bent iš matymo pažįsta dauguma. Taip pat pastebėtina ir tai, kad nors artimų draugų tarp kaimynų turima nedaug, šalia gyvenančiais dažniau yra pasitikima. Miesto kaimynystėje, kaip ir kaimo, yra ryškus savitarpio pagalbos aspektas, net ir

aktyviai nebendraudami, dauguma pasisako tikintis, kad iš kaimynų pagalbos sulauktų bei yra pasiruošę pagalbą suteikti patys.

Gera kaimynystė mieste savo charakteristikomis nelabai nutolusi nuo kaimiškosios. Čia taip pat svarbi yra tarpusavio pagalba, pasitikėjimas, saugumas ir kasdienis draugiškas bendravimas. Skirtingai, nuo kaimo, miesto gyventojai labiau akcentuoja taikų problemų sprendimą, kas gyvenant didesnėse ir tankesnėse kaimynystėse yra vienas iš esminių taikaus ir harmoningo gyvenimo aspektų. Taip pat įtraukiamas kaimynystei naujas aspektas – pagarba privačiai sferai, privačios erdvės išsaugojimas yra vienas iš svarbesnių miesto gyventojų gyvenimo aspektų.

Miesto gyventojų tyrimo rezultatai atskleidė, kad kuo ilgiau tame pačiame rajone gyvenama, tuo daugiau su kaimynais bendraujama. Atsižvelgiant į tai, kad dažniausiai bendraujama bendrose vidaus ir lauko erdvėse, svarstant kaimyninių ryšių stiprinimo iniciatyvas reikėtų atsižvelgti ir orientuotis į bendrųjų erdvių būklę bei jų gerinimą. Įsitikinus, kad su kaimynais bendraujančių ir nebendraujančių gyventojų vidutiniai gyvenimo vertinimai statistiškai reikšmingai skiriasi, daroma išvada, kad bendravimas su kaimynais ir artimi kaimyniniai ryšiai prisideda prie aukštesnio subjektyvaus gyvenimo vertinimo.

Tiek mokslinėje literatūroje, tiek seniūnijų atstovų pasisakymuose išryškėja bendruomenės narių įtraukimo į sprendimų priėmimą svarba, kuo gyventojai daugiau įsitraukia ir dalyvauja bendruomeninėje veikloje, tuo labiau jaučiasi su ja susiję. Todėl vien valdžios institucijų priemonių stiprios bendruomenės kūrimui nepakanka, tačiau ji gali prisidėti skatindamas ir sudarydama palankias sąlygas bendruomenių narių įsitraukimui. Tai bendri seniūnijų ir bendruomenių projektai, bendras aplinkos tvarkymas ir gerinimas, gyventojų įtraukimas į klausimų ir problemų sprendimą, gyventojų idėjų išklusymas, bendrų švenčių ir tradicijų skatinimas.

Nors dauguma gyventojų vis dar mieliau renkasi gyvą bendravimą, tačiau sparti technologinė pažanga ir susiklosčiusi pandemijos situacija po truputį dalį kaimyninio bendravimo perkelia į virtualią erdvę. Taip atsiranda naujas informacinis laukas – privačios gyventojų grupės Facebook socialiniame tinkle, kurių pagalba kuriasi naujas internetinės kaimynystės fenomenas. Tokios grupės padeda dalintis įvairia gyventojams aktualia informacija, suteikia papildomą galimybę pasisakyti ir išgirsti kitus, tačiau neskatina draugiškų ryšių kūrimosi ir nepakeičia gyvo kaimynų bendravimo. Ar privačios gyventojų grupės socialiniuose tinkluose veikia asmens gerovę, pasakyti sunku, tam reikėtų papildomų tyrimų. Kadangi kitose tyrimo dalyse buvo pastebėta, kad gyventojų įsitraukimą į bendruomeninę veiklą labiausiai apsunkina nepakankama informacijos apie seniūnijos ir bendruomenės veiklą sklaida, tokios grupės galėtų tapti papildomu informacinės sklaidos įrankiu. Taip pat tokių grupių veiklos ir turinio analizavimas galėtų padėti valdžios institucijoms geriau suprasti gyventojus ir jų poreikius.

LITERATŪRA

1. Agyemang, A., van Hooijdonk, C., Wendel-Vos, W. et al. 2007. Evidence-based public health policy and practice: The association of neighbourhood psychosocial stressors and self-rated health in Amsterdam, The Netherlands. *Journal of Epidemiology and Community Health*, 61 (12), 1042-1049.
2. Akagawa, M. 2019. Does Social Capital Improve Community-based Integrated Care Systems? *Journal of Asian Sociology*, 48 (4), 509-522.
3. Bauman, Z. 2007. *Consuming Life*. Cambridge: Polity Press.
4. Bond, L., Kearns, A., Mason, P. et al. 2012. Exploring the relationships between housing, neighbourhoods and mental wellbeing for residents of deprived areas. *BMC Public Health*, 12 (48), 1-14.
5. Cieslik, M. 2015. “Not Smiling but Frowning”: Sociology and the “Problem of Happiness”. *Sociology*, 49 (3), 422-437.
6. Cramm, J. M. PhD, van Dijk, H. M. MSc, Nieboer, A. P. PhD. 2012. The Importance of Neighborhood Social Cohesion and Social Capital for the Well Being of Older Adults in the Community. *The Gerontologist*, 53 (1), 142–150.
7. Diener, E. 1984. Subjective Well-being. *Psychological Bulletin*, 95 (3), 542-575.
8. Diener, E. 2013. The Remarkable Changes in the Science of Subjective Well-Being. *Perspectives on Psychological Science*, 8 (6), 663-666.
9. European Social Survey. 2015. Measuring and Reporting on Europeans’ Wellbeing: Findings from the European Social Survey. London: ESS ERIC.
10. European Values Study. 2017. Integrated Dataset (EVS 2017). GESIS Data Archive, Cologne. ZA7500 Data File Version 2.0.0. DOI: 10.4232/1.13314.
11. Facebook grupė *Antakalnis* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.facebook.com/groups/Antakalnis> [žiūrėta 2021.05.10].
12. Facebook grupė *Antakalnio Gyventojai* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.facebook.com/groups/255895865147447> [žiūrėta 2021.05.10].
13. Facebook grupė *FABIJONIŠKĖS* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.facebook.com/groups/FABIJONISKES> [žiūrėta 2021.05.11].
14. Facebook grupė *ŽIRMŪNAI* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.facebook.com/groups/ZIRMUNU> [žiūrėta 2021.05.11].
15. Facebook grupė *Žvėrynas (Žvėryniečiai)* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.facebook.com/groups/Zverynieciai> [žiūrėta 2021.05.10].

16. Gruževskis, B., Orlova, U. L. 2012. Sąvokos „Gyvenimo kokybė“ raidos tendencijos. *Socialinis darbas*, 11 (1), 7–18.
17. Goldman, A. H. 2017. Happiness is an Emotion. *The Journal of Ethics*, 21 (1), 1-16.
18. Helliwell, J., Layard, R., Sachs, J. et al. 2020. *World Happiness Report 2020*. New York: Sustainable Development Solution Network.
19. Janilionis, V., Morkevičius, V., Rauleckas, R. *Statistinė kiekybinių duomenų analizė su SPSS ir STATA. Hipotezių tikrinimas* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: http://www.lidata.eu/index.php?file=files/mokymai/stat/stat.html&course_file=stat_III_4_1.html [žiūrėta 2021.04.22].
20. Janušauskaitė, G. 2008. Gyvenimo kokybės tyrimai: problemos ir galimybės. *Filosofija. Sociologija*. 19 (4), 34–44.
21. Jenks, M. and Dempsey, N. 2007. Defining the Neighbourhood: Challenges for Empirical Research. *The Town Planning Review*, 78 (2), 153-177.
22. Kaliatkaitė, J. ir Bulotaitė, L. 2014. Gerovės samprata sveikatos moksluose ir psichologijoje: tyrimai, problemos ir galimybės. *Visuomenės sveikata*, 1 (64), 9-24.
23. Kim, J. W. Lee, S. M. 2018. Perceived Neighborhood Conditions and Happiness of Young Japanese and Koreans. *Development and Society*, 47 (1), 1-37.
24. Kouvo, A. and Haverinen, R. 2017. Dealing with disturbances. *Urban Studies*, 54 (16), 3755-3771.
25. Kuvač, I. and Schwai, M. 2017. Three elements in the construction of spatial identities in Mađir (Banjaluka, Bosnia and Herzegovina) and Ilsvika (Trondheim, Norway) neighbourhoods. *Urbani Izziv*, 28 (1), 83-95.
26. Lietuvių kalbos žodynas. *Sąvokos: bendruomenė, kaimynystė, kaimynas, laimė* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://www.lkz.lt/> [žiūrėta 2021.02.11].
27. Lietuvos policija: *Saugi kaimynystė* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://policija.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/viesosios-tvarkos-ir-gyventoju-saugumo-uztikrinimas/saugi-kaimynyste> [žiūrėta 2021.02.23].
28. Lietuvos Respublikos daugiabučių gyvenamųjų namų ir kitos paskirties pastatų savininkų bendrijų įstatymas. 2012. 2012-04-12. Nr. XI-1967.
29. Leliūgienė, I. Sadauskas, J. 2011. Bendruomenės sampratos traktuotės ir tipologija. *Socialinių mokslų studijos*, 3 (4), 1281-1297.
30. Medved, P. 2017. Leading sustainable neighbourhoods in Europe: Exploring the key principles and processes. *Urbani Izziv*, 28 (1), 107-121.
31. Neakivaizdinis Vilnius [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://neakivaizdinisvilnius.lt/> [žiūrėta 2021.05.10].

32. Nefas, S. 2007. Savivaldybių (vietos) bendruomenių raida ir perspektyva šiuolaikinėje Lietuvoje. *Viešoji politika ir administravimas*, 20, 70-80.
33. OECD. 2020. *How's Life? 2020: Measuring Well-being*. Paris: OECD publishing.
34. OECD Better Life Index [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://www.oecdbetterlifeindex.org/> [žiūrėta 2021.02.11].
35. Oficialus statistikos portalas [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://osp.stat.gov.lt/> [žiūrėta 2021.02.10].
36. Oxford English Dictionary. *Sąvokos: wellbeing ir happiness* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.oed.com/> [žiūrėta 2021.02.10].
37. Paukštytė-Šaknienė, R. 2018. Kaimynystės ryšiai šių dienų kultūroje: atvejis iš Vilniaus apylinkių. *Lietuvos etnoLogija: socialinės antropologijos ir etnologijos studijos*, 18 (27), 35–61.
38. Pemberton, S., Humphris, P. 2016. Locality, neighbourhood and health: A literature review. *IRiS. Working Paper Series*, 13, 3-19.
39. Plepytė-Davidavičienė, G. 2020. Kaip matuojama laimė? *Filosofija. Sociologija*, 31 (2), 107–116.
40. Pratsinakis, M., Hatziprokopiou, P., Labrianidis, L. et al. 2017. Living together in multi-ethnic cities: People of migrant background, their interethnic friendships and the neighbourhood. *Urban Studies*, 54 (1), 102-118.
41. Powdthavee, N. 2008. Putting a price tag on friends, relatives, and neighbours: Using surveys of life satisfaction to value social relationships. *The Journal of Socio-Economics*, 37, 1459–1480.
42. Risser, R. E. 2020. The Nature of Cities: From Polis to Emirate. *ISLE: Interdisciplinary Studies in Literature and Environment*, 1-14.
43. Sunleya, P., Martinb, R., Tylerc, P. 2017. Cities in transition: problems, processes and policies. *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, 10, 383–390.
44. Statistikos portalas Statista [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.statista.com/>. [žiūrėta 2021.02.23].
45. The New Economics Foundation. *Measuring wellbeing. A short handbook for voluntary organisations and community groups* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://neweconomics.org/2012/07/measuring-wellbeing#> [žiūrėta 2021.02.10].
46. United Nations statistikos portalas [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://population.un.org/wup/DataQuery/> [žiūrėta 2021.02.23].
47. Vilniaus miesto savivaldybė. *Kaimynijų programa* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://web.vilnius.lt/kaimynijos/> [žiūrėta 2021.02.23].

48. Vilniaus miesto savivaldybė. *Miesto parama kaimynų iniciatyvoms* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://ataskaita2019.vilnius.lt/miesto-parama-kaimynu-iniciatyvoms/> [žiūrėta 2021.02.23].
49. Wilson, K., Elliott, S., Law, M., et al. 2004. Linking Perceptions of Neighbourhood to Health in Hamilton, Canada. *Journal of Epidemiology and Community Health*, 58 (3), 192-198.
50. World economic forum. *How has the world's urban population changed from 1950 to today?* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.weforum.org/agenda/2020/11/global-continent-urban-population-urbanisation-percent/#:~:text=In%202020%2C%2056.2%20percent%20of,has%20risen%20in%20every%20content> [žiūrėta 2021.02.23].

Kaimyninių ryšių ir jų poveikio žmonių gerovei Vilniaus mieste empirinio tyrimo klausimynas

I anketos dalis | Klausimai apie kaimynystę

1. Ar pažįstate savo kaimynus?

- Taip, pažįstu visus namo/gatvės kaimynus
- Pažįstu tik artimiausius kaimynus
- Žinau kaimynus iš matymo
- Nepažįstu nei vieno kaimyno
- Kita (įrašykite)

2. Ar bendraujate su savo kaimynais?

- Taip
- Ne
- Kita (įrašykite)

3. Jei bendraujate su kaimynais, kokiose erdvėse vyksta bendravimas? (galimi keli atsakymų variantai)

- Savuose arba kaimynų namuose/kiemuose
- Laiptinėje ar kitose bendrose patalpose
- Bendrame kieme
- Gatvėje
- „Per tvorą“
- Socialiniuose tinkluose
- Nebendrauju su kaimynais
- Kita (įrašykite)

4. Ar turite su kaimynais bendravimo erdvę internete? (Pavyzdžiui: Facebook kaimynų grupė, google grupė, elektroninio pašto grupė, interneto svetainė ir pan.)

- Taip
- Ne
- Nežinau

5. Ar bendraujate su kaimynais internetinėje erdvėje?

- Taip, bendrauju aktyviai

- Perskaitau naujienas, tačiau aktyviai nebendrauju
 - Ne
 - Kita (įrašykite)
6. **Kokiais tikslais bendraujate su kaimynais?** (galimi keli atsakymų variantai)
- Bendraujame bendrais namo ar aplinkos tvarkymo/priežiūros klausimais
 - Skolinamės įrankius, produktus ir pan.
 - Prižiūrime vieni kitų vaikus
 - Prižiūrime vieni kitų namus kaimynui/-ei išvykus
 - Švenčiame šventes
 - Kasdienis draugiškas bendravimas
 - Nebendrauju su kaimynais
 - Kita (įrašykite)
7. **Ar Jums trūksta bendravimo su kaimynais?**
- Taip
 - Ne
 - Sunku pasakyti
 - Kita (įrašykite)
8. **Ar tarp kaimynų turite draugų?**
- Taip, tarp kaimynų turiu artimą/-ų draugą/-ų
 - Tarp kaimynų turiu gerų pažįstamų
 - Ne
 - Kita (įrašykite)
9. **Ar tarp kaimynų turite žmonių kuriais galite pasitikėti?**
- Taip, galiu kaimynui/-ei palikti prižiūrėti namus, pasitikėjimas abipusis
 - Kaimynais pasitikiu, tačiau namų raktais nesidalinu
 - Kaimynais nepasitikiu
 - Kaimynų nepažįstu, neturiu apie juos nuomonės
 - Kita (įrašykite)
10. **Ar manote, kad galėtumėte į kaimynus kreiptis pagalbos?**
- Taip, jau esu tai daręs/-iusi ir sulaukęs/-usi pagalbos
 - Manau, kad taip, bet dar nėra tekę to daryti
 - Ne
 - Kita (Įrašykite)
11. **Ar Jūsų kaimynai gali kreiptis į Jus pagalbos?**
- Taip, padedu jei tik galiu

- Taip, bet dar nei karto niekas nesikreipė
- Ne
- Kita (įrašykite)

12. Ar esate patenkinti savo santykiais su kaimynais?

- Taip
- Ne
- Sunku pasakyti
- Kita (įrašykite)

13. Kas Jums yra svarbiausia santykiuose su kaimynais? (Galimi keli atsakymų variantai)

- Taikus problemų sprendimas
- Kasdienis draugiškas bendravimas
- Tarpusavio pagalba
- Pasitikėjimas
- Tarpusavio parama
- Saugumas
- Bendri interesai ir pomėgiai
- Kita (įrašykite)

14. Ar dalyvaujate kaimynystėje rengiamose šventėse ar renginiuose?

- Taip, pats/-i dažnai organizuoju šventes
- Taip, mielai dalyvauju
- Ne, nes kaimynystėje švenčių nevyksta
- Ne, nes man neaktualu
- Kita (įrašykite)

15. Kokie renginiai ar iniciatyvos (aplinkos tvarkymas, gėlynų ir žalių erdvių įrengimas, bendros šventės, susirinkimai ir t.t.) yra organizuojami jūsų kaimynystėje?

(Vieta trumpam atsakymui)

16. Ar Jūsų name (namų grupėje) yra aktyviai veikianti bendrija?

- Taip, yra aktyvi bendrija
- Taip, yra bendrija, tačiau joje niekas nevyksta
- Bendrijos nėra
- Kita (įrašykite)

17. Kaip dėl COVID-19 pandemijos paskelbto karantino keitėsi bendravimas su kaimynais?

- (Vieta trumpam atsakymui)

18. Ar jums patinka jūsų gyvenamoji aplinka?

- Taip
- Ne
- Kita (įrašykite)

19. Ar Jums patinka kaimynystė, kurioje gyvenate?

- Taip
- Ne
- Kita (įrašykite)

20. Ar kaimynystėje, kurioje gyvenate, jaučiatės saugūs?

- Taip
- Ne
- Kita (įrašykite)

II anketos dalis | Subjektyvus gyvenimo vertinimas

Įvertinkite prašau savo gyvenimą pagal šiuos du žemiau pateiktus indeksus:

a) Pasaulio laimės indeksas (World happiness index)

b) Geresnio gyvenimo indeksas (Better life index)

a) Įsivaizduokite laiptus/kopėčias su pakopomis, pažymėtomis nuo 0 (apačioje) iki 10 (viršuje). Viršutinė pakopa atspindi geriausią galimą jūsų gyvenimą, o žemiausia – blogiausią.

Kaip jūs jaučiatės, kurioje pakopoje esate dabar?

Skalė nuo 0 (Blogiausias galimas gyvenimas) iki 10 (Geriausias galimas gyvenimas)

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

b) Galvodami apie dabartinę savo situaciją įvertinkite savo gyvenimą pagal KIEKVIENĄ žemiau surašytą aspektą

Skalė nuo 0 iki 10 (kai 0 atitinka žemiausią, o 10 – aukščiausią vertinimą)

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

- Gyvenamojo būsto situacija
- Pajamos
- Užimtumas
- Bendruomeniniai ryšiai
- Išsilavinimas
- Gyvenamoji aplinka

- Pilietinis įsitraukimas
- Sveikata
- Pasitenkinimas gyvenimu
- Saugumas
- Darbo ir laisvalaikio santykis

III anketos dalis | Demografiniai duomenys:

1. Lytis

- Moteris
- Vyras

2. Amžius

- 18-24
- 25-34
- 35-44
- 45-54
- 55-64
- Virš 64

3. Išsilavinimas

- Nebaigtas vidurinis
- Vidurinis
- Profesinis
- Aukštesnysis
- Aukštasis
- Kita (įrašykite)

4. Užsiėmimas

- Dirbantis/-i samdomą darbą
- Laisvai samdomas/-a
- Dirbantis vadovaujamąjį darbą
- Studentas/-ė
- Nedirbantis/-i
- Pensininkas/-ė
- Kita (įrašykite)

5. Šeimyninė padėtis

- Ištekėjusi/Vedęs

- Išsiskyres/-usi
- Netekėjusi/Nevedęs
- Našlys/-ė
- Kita (įrašykite)

6. Kiek asmenų gyvena Jūsų namų ūkyje?

- 1
- 2
- 3-4
- 5 ir daugiau

7. Ar turite nepilnamečių vaikų?

- Taip
- Ne

8. Gyvenamasis rajonas, kuriame gyvenate?

- Antakalnis
- Fabijoniškės
- Žirmūnai
- Žvėrynas
- Kita (įrašykite)

9. Kiek laiko gyvenate šiame rajone?

- Iki 6 mėnesių
- Nuo 6 iki 12 mėnesių
- Nuo 1 iki 3 metų
- Nuo 3 iki 5 metų
- Nuo 5 iki 10 metų
- Daugiau nei 10 metų

10. Kokiame būste gyvenate?

- Nuosavame name
- Nuomojamame name
- Nuosavame bute
- Nuomojamame bute
- Kita (įrašykite)

Vilniaus miesto seniūnijų atstovų nuomonių tyrimo klausimynas

1. Kaip vertinate kaimynystės santykius Jūsų seniūnijoje?
2. Kaip Jūsų nuomone kaimyniniai santykiai ir bendravimas keičiasi su laiku, pavyzdžiui, laikotarpiu, kiek dirbat šioje seniūnijoje (kalbant apie situaciją iki pandemijos)?
3. Kas vyksta Jūsų seniūnijoje - kokios kaimynystės iniciatyvos, renginiai, įvykiai?
- 4.1. Ką Jūsų nuomone būtų galima daryti, norint gerinti, stiprinti ir palaikyti glaudžius ir stiprius kaimyninius ir bendruomeninius santykius?
- 4.2. Kaip manote, kas tam trukdo, kas galėtų padėti?
5. Kaip Jūsų nuomone pasikeitė kaimyniniai santykiai pandemijos metu?
6. Kaip manote, kaip kaimyniniai santykiai pasikeis po pandemijos? Ar galima tikėtis pagyvėjimo? Jei vertinant procentaliai: iki pandemijos buvo 100%, o dabar po pandemijos kaip galėtų būti?

Privačių Facebook grupių, skirtų gyventojams, empirinio tyrimo rezultatų suvestinė

(bendras įrašų skaičius laikotarpiu: 2021.02.28–04.30)

Įrašo pobūdis	Antakalnis	Žvėrynas	Fabijoniškės	Žirmūnai
Informacija apie rastus daiktus	20	13	70	35
Informacija apie rastus gyvūnus	37	19	36	17
Klausimai, patarimų ir rekomendacijų prašymai	26	8	87	46
Dalinamasis pozityviomis naujienomis ir informacija	27	19	22	34
Dalinamasis negatyviomis naujienomis ir informacija	2	12	15	17
Dalinamasis naujienomis ir informacija apie statybas, bendrų erdvių atnaujinimo projektus	3	14	3	8
Informacija apie viešą tvarką, įspėjimai apie sukčiavimus, apgavystes, vagystes	14	11	20	28
Informacija apie paliktas automobilių šviesas ar atidarytus automobilių langus	3	-	30	22
Nusiskundimai rajono gyventojais	4	7	46	27
Nusiskundimai rajono valdžia	-	3	2	15
Pagalbos prašymai	27	27	52	33
Pagalbos siūlymai, dovanojami daiktai	2	2	9	8
Gražūs ar verti dėmesio rajono vaizdai	5	278	35	7
Oro sąlygos	-	-	3	1
Reklama, darbo pasiūlymai	65	2	-	4
Kvietimai bendroms rajono gyventojų iniciatyvoms ir veikloms	4	4	15	5
Juokingi vaizdeliai, nuotraukos, pokštai	1	5	4	7
Be turinio (ištrinti įrašai)	4	-	2	5
Bendras įrašų skaičius	244	424	451	319